

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

M U N I
P E D

**Podoby poetismu v poezii Vítězslava Nezvala,
Jaroslava Seiferta a Konstantina Biebla**

Bakalářská práce

Brno 2022

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Jiří Poláček, CSc.

Autorka práce:

Gabriela Pechová

Bibliografický záznam

PECHOVÁ, Gabriela. *Podoby poetismu v poezii Vítězslava Nezvala, Jaroslava Seiferta a Konstantina Biebla: bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury, 2022. Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Poláček, CSc.

Anotace

Bakalářská práce nabízí vhled do tvorby českého poetismu. Představuje tento směr a zabývá se životem a poezií hlavních představitelů – Vítězslava Nezvala, Jaroslava Seiferta a Konstantina Biebla. Postupně rozebírá vybraná díla, analyzuje hlavní motivy poetismu v dílech a pojetí poetismu uvedenými autory. V závěru práce jsou díla srovnána. Autorka si pro srovnání vybrala tituly, které spolu úzce souvisejí i z časového hlediska: *Nápisy na hroby* (1926) Vítězslava Nezvala, *Na vlnách TSF* (1925) Jaroslava Seiferta a sbírku *S lodí jež dováží čaj a kávu* (1928) Konstantina Biebla.

Abstract

The bachelor thesis offers an insight into the creation of Czech poetism. It introduces this direction and deals with the life and poetry of the main representatives – Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert and Konstantin Biebl. Gradually it analyzes the selected works, analyzes the main motives of poetism in the works and the concept of poetism given by the authors. At the end of the thesis the works are compared. The author chose for comparison titles that are closely related from a time point of view: *Nápisy na hroby* (1926) Vítězslav Nezval, *Na vlnách TSF* (1925) Jaroslav Seifert and the collection *S lodí jež dováží čaj a kávu* (1928) Konstantin Biebl.

Klíčová slova

Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Konstantin Biebl, poetismus, srovnání, poezie.

Keywords

Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Konstantin Biebl, poetism, comparison, poetry.

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.“

V Brně dne 20. 4. 2022

.....
Gabriela Pechová

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Jiřímu Poláčkovi, CSc. za dobré rady, trpělivost a odborné vedení práce.

Děkuji také své rodině a snoubenci Petrovi za morální podporu při psaní práce i při studiu.

Obsah

Úvod	7
1. Poetismus.....	8
1.1. Historie poetismu	8
1.2. Charakteristika poetismu.....	9
2. Pojetí motivu v literární vědě.....	10
2.1. Analyzované motivy poetismu	11
3. Vítězslav Nezval.....	12
3.1. Život	12
3.2. Dílo	12
3.3. Analýza sbírky <i>Nápisy na hroby</i>	14
3.3.1. Motiv hry a humoru	14
3.3.2. Motiv lásky.....	15
3.3.3. Motiv exotiky a cestování	16
3.3.4. Motiv domova	16
3.3.5. Motiv krajiny a přírody	17
3.3.6. Motiv pokroku	18
4. Jaroslav Seifert	19
4.1. Život	19
4.2. Dílo	20
4.3. Analýza sbírky <i>Na vlnách TSF</i>	21
4.3.1. Motivy zábavy.....	23
4.3.2. Motiv hry a humoru.....	24
4.3.3. Motiv lásky.....	25
4.3.4. Motiv exotiky a cestování	27
4.3.5. Motiv krajiny a přírody	28
4.3.6. Motiv pokroku	28
5. Konstantin Biebl.....	30
5.1. Život	30
5.2. Dílo	30
5.3. Analýza sbírky <i>S lodí jež dováží čaj a kávu</i>	31
5.3.1. Motiv hry a humoru.....	32

5.3.2. Motiv lásky	34
5.3.3. Motiv exotiky a cestování	35
5.3.4. Motiv domova	37
5.3.5. Motiv krajiny a přírody	38
Závěr	40
Použitá literatura	42
Primární literatura	42
Sekundární literatura	42
Internetové zdroje	43
Přílohy	45

Úvod

Poetismus vznikl v roce 1923 krátce po první světové válce, tedy v době, ve které lidé potřebovali, jak v životě, tak v kultuře humor a povzbuzení. To poetismus společně s avantgardním svazem Devětsil nabízel. Charakteristický je tento směr svým optimismem, uvolněností, popíráním dosavadních pravidel poezie a především humorem. Mezi přední představitele patřil Karel Teige, Vítězslav Nezval a Jaroslav Seifert. Poetismu je věnována řada publikací, ať už jsou staršího data (antologie *Poetismus* z roku 1967 od Květoslava Chvatíka a Zdeňka Pešata, která nabízí historii poetismu, ale především statě, manifesty a ukázky z poetistické tvorby) nebo novější (antologie *Poetismus* z roku 2017 od Jeanette Fabian). Je tedy zřejmé, že tento směr je pro badatele stále předmětem zájmu.

Bakalářská práce nabízí vhled do tvorby českého poetismu, konkrétně pak motivickou analýzu tří děl řazených k tomuto směru. Ta společně se závěrečnou komparací těchto děl tvoří cíl této práce. K analýze byla vybrána sbírka Vítězslava Nezvala *Nápisy na hroby* (1926), sbírka *Na vlnách TSF* (1925) Jaroslava Seiferta a sbírka *S lodí jež dováží čaj a kávu* (1928) Konstantina Biebla. Nejkratší sbírkou ze všech analyzovaných jsou *Nápisy na hroby*. Sbírkou byly vybrány z časového hlediska a obsahové stability (nemají různá vydání, ve kterých by autoři měnili skladbu básní). V rámci analýzy je vzata v potaz také jejich versologická stránka.

Analýzám sbírek předchází historie a charakteristika poetismu, jež slouží k lepší orientaci v tématu. Protože se jedná o motivické analýzy, následuje kapitola o pojetí motivu v literární vědě, kterou doplňuje podkapitola s vytyčením zkoumaných motivů, jež jsou pro poetismus a vybrané sbírky příznačné. Každé analýze předchází medailon autora. Závěr práce tvoří komparace analyzovaných motivů poetismu, tedy vyhodnocení, jak každý autor určitý motiv ve své sbírce používá. Příloha obsahuje karikatury vybraných básníků, jejichž autory jsou František Bidlo a František Muzika.

Motivací pro výběr tohoto tématu byl autorčin kladný vztah k tomuto směru. Poetismus a jeho autoři si ji získali osobitým humorem a nápaditostí svých veršů.

1. Poetismus

1.1. Historie poetismu

Poetismus jako literární směr vznikl v době po první světové válce, krátce po tom, co se utvořil nový československý stát. Toto období úzce souviselo se smýšlením lidí ve dvacátých letech 20. století – charakteristické bylo hledáním nových hodnot, řádu a nové funkce umění. Tyto tendence byly očividné i v zahraničí, kde vznikaly v nemalém množství nové umělecké směry. Pro poválečné Československo byl typický právě poetismus, jehož myšlenka se utvořila okolo tzv. uměleckého svazu Devětsil. Ten byl ustaven roku 1920 a tvořili jej literáti, výtvarníci, architekti, herci a publicisté.¹ V průběhu let docházelo k názorovým střetům, které pramenily z koexistence s proletářskou poezií. Docházelo k tvorbě frakcí a někteří členové následně uskupení opustili. Mezi lety 1923–1924 se zformovalo pevné jádro kolem Devětsilu, z kterého dle Vítězslava Nezvala vznikl poetismus náhle na jaře roku 1923.²

Mezi hlavní postavy poetismu můžeme považovat Vítězslava Nezvala a Karla Teigeho, kteří zformulovali jeho program svými manifesty. Karel Teige manifest nazval jednoduše, *Poetismus*, Vítězslav Nezval jej sepsal s názvem *Papoušek na motocyklu čili O řemesle básnickém*. Svě teze uveřejnili roku 1924 v měsíčníku Host. Od tohoto roku se začala více rozvíjet poetistická tvorba. Poezií přispíval sám Vítězslav Nezval, dále Jaroslav Seifert, Konstantin Biebl nebo František Halas. Prózou se k poetismu připojil předseda Devětsilu Vladislav Vančura nebo Karel Konrád. Poetismus ovlivnil tvorbu Jiřího Voskovce a Jana Wericha, jakož i Jindřicha Štyrského, Karla Teigeho a Toyen.³

Koncem dvacátých let bylo zjevné, že je poetismus na ústupu. Hlavní představitelé se rozhodli sepsat další manifesty a doufali v jejich účinek. „*Ve chvíli, kdy dohasínaly poslední záblesky ismů /.../*“ tak začal Teige svůj manifest, který vyšel ve zvláštním čísle časopisu ReD pod názvem *Manifest poetismu* v červnu roku 1928.⁴ Vítězslav Nezval sepsal manifest *Kapka inkoustu*. Společně popřeli zánik tohoto směru a snažili se o jeho ukotvení. Ale i přes vznik děl Konstantina Biebla nebo Vítězslava Nezvala se poetismus autorům nepodařilo zachránit.

---

¹ POLÁČEK, Jiří. *Tvorba a recepce. Studie o meziválečné české literatuře*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 124.

² FABIAN, Jeanette, ed. *Poetismus*. Praha: Sloart, 2017, s. 8.

³ POLÁČEK, Jiří. *Tvorba a recepce. Studie o meziválečné české literatuře*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 125.

⁴ FABIAN, Jeanette, ed. *Poetismus*. Praha: Sloart, 2017, s. 252.

Začátkem třicátých let vyšla v časopise Zvěrokruh Teigeho stat' *Báseň, svět člověk* a Nezval napsal svůj třetí manifest, který nebyl nikdy zveřejněn. Důvod zániku tohoto směru lze hledat v přeorientování autorů na jiná témata. Svědčí o tom fakt, že se již nesoustředili na vize společnosti, ale snažili se opět žít současností a jejími společenskými problémy.⁵

1.2. Charakteristika poetismu

Poetismus je směr, který je v měřítku světové literatury jedinečný. Inspiraci čerpá z tvorby francouzského básníka Guillaumea Apollinaira a jeho tvorby nebo z francouzské poezie objevené Karlem Čapkem.⁶ Slovo poetismus je odvozeno od slova poezie. Hlavní linkou poetismu je tvorba lyrická, autoři ale tvořili i poetistická výtvarná díla nebo psali prózu a drama.⁷

Definice poetismu je obsažena v jeho manifestech. Sám Teige ve svém prvním manifestu *Poetismus* píše: „*Je-li nové umění, a to, co nazveme poetismem, uměním života, uměním žítí a užívání, musí být posléze tak samozřejmé, rozkošné a dostupné jako sport, láska, víno a všechny lahůdky.*“⁸ Poezie by dle Teigeho měla překračovat hranice, které byly do té doby nastoleny, báseň by měla být pro člověka všim a být dostupná pro každého. Poetismus reagoval na předchozí období a směřoval k zachycení života, k jeho prožitku. Z básní se také ztrácelo zachycení rozpoložení básníka nebo oproštění od platných kompozičních postupů.⁹ To dokazovala experimentální aktivita těchto básníků, kteří se rozhodli kombinovat několik druhů umění a vytvořili „univerzální poezii“. Vznikly tak obrazové básně nebo knižní filmové scénáře.¹⁰

Poetismus si kladl za cíl bavit, naplňovat čtenáře optimismem, krásou slova a radostí ze hry. Poezie neměla složitě charakterizovat pocity autora, jejím úkolem bylo je v recipientovi okamžitě navodit. Příznačnými byly pro poetismus také jeho motivy – nejčastěji exotika, vymoženost civilizace, cirkus, akrobaté a láska.¹¹

---

⁵ POLÁČEK, Jiří. *Tvorba a recepce. Studie o meziválečné české literatuře*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 125.

⁶ CHVATÍK, Květoslav a Zdeněk PEŠAT. *Poetismus*. Praha: Odeon, 1967, s. 373.

⁷ POLÁČEK, Jiří. *Tvorba a recepce. Studie o meziválečné české literatuře*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 125.

⁸ FABIAN, Jeanette, ed. *Poetismus*. Praha: Sloart, 2017, s. 160.

⁹ POLÁČEK, Jiří. *Tvorba a recepce. Studie o meziválečné české literatuře*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 126.

¹⁰ CHVATÍK, Květoslav a Zdeněk PEŠAT. *Poetismus*. Praha: Odeon, 1967, s. 375.

¹¹ KUBÍNOVÁ, Marie, Václav KUBÍN a Tomáš VLČEK. *Magická zrcadla: antologie poetismu*. Praha: Československý spisovatel, 1982, s. 14–18.

2. Pojetí motivu v literární vědě

Motiv označuje v poetice nejmenší tematickou jednotku, která podává informaci o dané situaci. Obsahově je považován za nerozložitelný. Naproti motivu stojí vždy téma, které je výše postavené a všechny informace nižšího řádu směřují k němu. Je to právě téma, které dává textu smysl. Motiv sám není nositelem smyslu, dostává ho až v rámci textu. Oproti tématu, které je abstraktní, je ale konkrétní. Objevuje se v každé větě, a aby bylo možné dílo dobře analyzovat, je potřeba se zaměřit na motivy hlavní neboli dominantní. Hledat je v každé větě lze v kratších textech nebo u lyrických básní.¹²

Slovo motiv pochází z latiny a znamená uvádějící v pohyb. Překlad slova částečně vyjadřuje jeho podstatu – rozvíjet děj. Motivy, které mají tuto schopnost, se nazývají dynamické. Naproti nim stojí motivy statické, které skutečnost jen popisují a děj nijak nerozvíjejí. Dynamické motivy jsou charakteristické pro epiku, statické pro lyriku.¹³ Každý motiv má svůj účel a jeho existence je vždy zdůvodněna. Způsob zdůvodňování se nazývá motivace.¹⁴

Motivy lze také rozlišovat na základě jejich zakončení. *Signální motiv* se v textu objevuje v podobě nápověd a signálů. Závěr nevybočuje z ladění, ve kterém se celý text nese. *Deflektivní motiv* se také skládá z nápověd a signálů, jež se v závěru realizují. Rozdíl mezi signálním a deflektivním motivem je právě v realizaci, která je poněkud jiná než ta, na kterou signály a nápovědy připravovaly. *Paradoxní motiv* probíhá v určité vypravovací rovině, z níž na konci překvapivě vybočí. Motiv, který se zdá v průběhu díla komickým, se může na konci stát tragickým. Jádrem *deziluzivního motivu* je proměna iluze a deziluze. Části mají iluzivní ráz, který závěrečná deziluze podstatně narušuje. *Falešný motiv* předkládá určité řešení vyprávění, k tomu ale ke konci nedojde. Výskyt tohoto motivu můžeme zaznamenat v próze s kriminální zápletkou. *Imperfektní motiv* je motivem, který zůstává otevřený. V průběhu díla zůstává neměnný. *Mysteriózní motiv* předkládá mnohoznačnost a neurčitost. I když v průběhu díla naznačuje možná závěrečná řešení, není jisté, že tak bude zakončeno. *Metamorfni motiv*

---

¹² HRABÁK, Josef. *Poetika*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 107–113.

¹³ Tamtéž, s. 107–113.

¹⁴ VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 236–237.

zachycuje proměnu motivu od vstupního k výstupnímu. Oba se od sebe liší: vstupní zachycuje výchozí stav, závěrečný konečný stav.¹⁵

2.1. Analyzované motivy poetismu

Cílem práce je analyzovat vybrané sbírky uvedených autorů a v závěru je porovnat. Všechny jsou řazeny k poetismu a z hlediska jeho typických znaků je budeme zkoumat. Zaměříme se na jejich motivickou a versologickou stránku. Sledovat budeme motivy pro poetismus typické. Jsou to různé formy zábavy, jako jsou film, cirkus a sport. Dále je to prvek hry a humoru, často vyjádřený hádankami, které některé básně představují. Důležité jsou prvky motivu lásky, jakož i dva motivy, které jsou zároveň opozity – motiv exotiky a cestování a motiv domova. Relevantní jsou motivy přírody, krajiny a pokroku. Analýze podrobíme i prostorové zasazení básní. Z versologického hlediska budeme zkoumat délku básní, rým a typy veršů.

---

¹⁵ PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002, s. 235–236.

3. Vítězslav Nezval

3.1. Život

Narodil se do rodiny vesnického učitele 26. května 1900 v Biskoupkách u Moravského Krumlova. Křestní jméno dostal po básníkovi Vítězslavu Hálkovi.¹⁶ Byl sice dítětem druhorozeným, ale sourozence ještě dva roky po narození neměl, protože prvorozené dítě Nezvalových zemřelo krátce po porodu. Nezval tedy poté vyrůstal se svou mladší sestrou Vlastou.¹⁷

Už od útlého věku byl svým otcem veden k rozvíjení svých uměleckých sklonnů, a to jak výtvarných a hudebních, tak i hereckých. Svým otcem byl ovlivněn také v politickém smýšlení, byl veden k socialismu a později, roku 1924, vstoupil do Komunistické strany Československa. Krajinou dětství se mu stalo okolí Šamikovic, kam se rodina tři roky po jeho narození přestěhovala. Maturoval na třebíčském gymnáziu roku 1919 a jeho další kroky vedly na brněnská práva, která záhy ukončil a začal navštěvovat přednášky F. X. Šaldy v Praze. Roku 1920 začal studovat pražskou filozofickou fakultu, kterou však také nedokončil.¹⁸

Již roku 1922 se stal členem Uměleckého svazu Devětsil a postupně se stal jednou z vůdčích osobností umělecké avantgardy dvacátých let. Od roku 1924 byl tajemníkem redakce Masarykova slovníku naučného, soustavně se však do roku 1945 věnoval literatuře, a to různým směrům. Za druhé světové války nemohl publikovat, roku 1944 byl dokonce zatčen, ale po výsleších propuštěn. Životem ho provázela jeho žena Františka Řepová, do života mu však vstoupila i Olga Jungová, se kterou měl syna Roberta. Po roce 1945 vedl až do roku 1951 filmovou sekci ministerstva informací. V padesátých letech ochořel nejdříve spálou, poté dostal infarkt a 6. dubna roku 1958 zemřel na zástavu srdce.¹⁹

3.2. Dílo

Nezvalovu rozvíjející se tvorbu ovlivnilo setkání s Jiřím Mahenem v Brně. Toto město se mu poté stalo dalším domovem a inspirací pro básně, protože do brněnské městské části Žabovřesky dojížděl za svými rodiči, kteří se zde rozhodli strávit stáří. Na jeho tvorbu působil

---

¹⁶ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 3/I. M – O.* Praha: Academia, 2000, s. 527.

¹⁷ NEZVAL, Vítězslav. *Z mého života.* Praha: Československý spisovatel, 1959, s. 13.

¹⁸ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 3/I. M – O.* Praha: Academia, 2000, s. 527.

¹⁹ Tamtéž, s. 528.

z českých spisovatelů také Karel Hlaváček, Otokar Březina, z těch zahraničních pak Jean Arthur Rimbaud nebo Guillaume Apollinaire.²⁰ Prvotinou se roku 1922 stala sbírka *Most* ovlivněná symbolismem. Do jeho díla se promítlo i cestování. Návštěva Švýcarska, Francie, Monaka s návratem přes Milán a Benátky se odrazila ve sbírkách *Sbohem a šáteček* (1934), a také *Monaco* (1934). Cyklus *Vzduchoplavba* ze sbírky *Veliký orloj* (1949) je zase inspirován Anglií, Moskvou, Kavkazem a Stalingradem.²¹

Tvorba Vítězslava Nezvala byla rozmanitá a lze ji rozdělit do několika tvůrčích období. Prvním byla poetická tvorba v průběhu dvacátých a začátku třicátých let dvacátého století.²² Roku 1924 vyšla sbírka *Pantomima*, která byla napsána již roku 1922, v rámci této sbírky vychází i drama *Depeše na kolečkách*, kterou Nezval vyhlásil „revoluci veselosti.“²³ Roku 1925 vydaná bibliofilská esejistická kniha *Falešný mariáš* popisuje Nezvalovo pojetí poezie, literatury a umění.²⁴ Na sklonku roku 1925 vydal Nezval *Menší růžovou zahradu*, v níž rozvíjel své pojetí revoluce.²⁵ Rok 1926 byl v jeho tvorbě velice plodným. Vydal romaneto *Karneval*, sbírky *Básně na pohlednice*, *Nápisy na hroby* a báseň *Diabolo* spolu s *Bliženci*. Tyto čtyři poslední zmíněné knihy byly napsány ve stejný čas, bylo však snadnější hledat nakladatele pro čtyři menší svazky než pro jednu objemnou knihu. Sbírkou *Bliženci* tak z tohoto důvodu vyšla až v roce 1927.²⁶ Bilancemi a bilančními konfrontacemi jsou zvláště charakteristické dvě velké básnické skladby vydané roku 1927 – *Akrobat* a *Edison*, později byly zařazeny do básnické sbírky *Básně noci* (1930).²⁷

Druhým Nezvalovým tvůrčím obdobím byly práce surrealistické. Zformuloval program českých surrealistů a napsal čtyřstránkový leták *Surrealismus v ČSR* (1934).²⁸ Do tohoto období můžeme zařadit sbírky *Žena v množném čísle* (1936), *Praha s prsty deště* (1936) a *Absolutní hrobař* (1937).²⁹ Mezi léty 1936 a 1938 Nezval vydával sociální balady pod pseudonymem Robert David.³⁰ Počátkem druhé světové války se témata jeho děl obracela k domovině a ke

---

²⁰ *Slovník české literatury po roce 1945: Vítězslav Nezval* [online]. 2007 [cit. 2021-11-10].

²¹ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 3/I. M – O*. Praha: Academia, 2000, s. 527.

²² *Slovník české literatury po roce 1945: Vítězslav Nezval* [online]. 2007 [cit. 2021-11-10].

²³ BLAHYNKA, Milan. *Vítězslav Nezval*. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 38–39.

²⁴ Tamtéž, s. 42.

²⁵ Tamtéž, s. 55.

²⁶ Tamtéž, s. 58–59.

²⁷ Tamtéž, s. 67.

²⁸ BLAHYNKA, Milan. *Vítězslav Nezval*. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 111.

²⁹ *Slovník české literatury po roce 1945: Vítězslav Nezval* [online]. 2007 [cit. 2021-11-10].

³⁰ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 3/I. M – O*. Praha: Academia, 2000, s. 528.

svobodě.³¹ Po druhé světové válce psal už převážně zpolitizované verše. Uvést můžeme báseň *Stalin* (1949) a *Zpěv míru* (1950).³²

3.3. Analýza sbírky *Nápisy na hroby*

Sbírka *Nápisy na hroby* je devátou knihou Vítězslava Nezvala. Byla vydána roku 1926, v pozdějším období poetismu. Původně měla být zařazena do souborného vydání se sbírkami *Básně na pohlednice*, *Diabolo* a *Blíženci*, kvůli snazšímu hledání nakladatelů však vyšly tyto sbírky odděleně. Pojmenování sbírky je výstižné, protože básně lze vnímat jako „nápisy na hroby“, které by si autor nechal vytesat na svůj náhrobek. Patnáct básní, které se vyznačují stejnou délkou, je sdruženo do jednoho oddílu nazvaného *Pisně*. Všechny básně mají dvě strofy, přičemž jedna má čtyři verše. U Nezvala je tento jev neobvyklý, strofická pravidelnost se poté objevuje jen ve sbírce *Básně na pohlednice* (1926).³³ Rýmové schéma sbírky *Nápisy na hroby* obsahuje rýmy střídavé. Dále si lze povšimnout potlačování interpunkce a užívání velkých písmen na počátku slov, na něž chce dát básník důraz.

Tématem sbírky je vzpomínání na časy, které již minuly. Vzpomínání a vzpomínky provázejí celou básnickou sbírku. Některé jsou pozitivní a z básní lze cítit radost (*Škola*), jiné jsou laděné negativně (*Žárovka*). Prostorové zasazení je ve sbírce nestálé a mnohdy i nevyjádřené. Častým prostorem jsou exotické dálky a domovina. Převažují zde motivy dětství, domova, lásky, exotiky a cestování, přírody, víry, pokroku a hry.

3.3.1. Motiv hry a humoru

Motiv hry je jedním ze zásadních motivů poetismu a Nezval ho využívá i v rámci sbírky *Nápisy na hroby*. Často užívá básnických prostředků, které pak tvoří hádanku, jež je v textu ukryta a čtenář ji musí rozluštit. Objevuje se přirovnání, metafora a personifikace. Humor je charakteristický hrou se slovy, a to zvláště absurditou a nonsensem, kterých autor hojně využívá. Hra a humor lze vnímat jako komickou vsuvku, ale i jako vážné sdělení, které má svou symboliku. Tento motiv je specifický, protože požaduje po čtenáři vnímavost a cit pro text.

Mezi básně, ve kterých je užito přirovnání a metafory, patří báseň *Petřín*, jež popisuje tuto pražskou rozhlednu podobnou Eiffelově věži. Nezval název rozhledny zmiňuje v první

---

³¹ BLAHYNKA, Milan. *Vítězslav Nezval*. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 137.

³² *Slovník české literatury po roce 1945*: Vítězslav Nezval [online]. 2007 [cit. 2021-11-10].

³³ BLAHYNKA, Milan. *Vítězslav Nezval*. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 58–60.

strofě, ve druhé je již formou hádanky podán její popis: „*Tot' slečna již vězňi za mříží / Celý den stojí nahá / Proto se po ní ohlíží / celá Praha.*“³⁴ Personifikace je užito v básni *V létě*: „*Král ztratí hlavu Ptáci prchnou z lesa.*“³⁵ Díky absurditě a hře se slovy je humorná i báseň *Škola*: „*Matka se ukryla v almaře / a vaří Já točím kliku / když papoušci mají na dvoře / hodinu tělocviku.*“³⁶ Báseň motivicky koresponduje i s četným motivem dětství. Vážnost motivu hry se projevuje v básni *Obloha*, která je o odpuštění. Autor volá k Panně Marii a prosí ji, aby mu odpustila hříšné chování. Báseň postrádá komičnost, ale hru lze nalézt v popisu Panny Marie a autorově vyobrazení této světičky: „*V blankytném klíně nesla lilie / a srp a hvězdné vyšívání.*“³⁷ Hru můžeme vnímat ve slovech „hvězdné vyšívání“, kterými je myšlena svatozář Panny Marie.

3.3.2. Motiv lásky

Motiv lásky dostává v básních větší prostor, ale stále není motivem dominantním. Láska je líčena jako něco smutného, jako krásná věc, která musí být ukončena. Na lásku je také pohlíženo jako na bolestivou událost v životě člověka, který ji však chce dále zažívat i přes tuto negativní zkušenost. Ve většině případů se jedná o lásku nešťastnou. Vyjádřen je také tento cit k přírodě a přítomen je i smutek plynoucí z ničení přírody.

Smutek autora je zřejmý v básni *Žárovka*. Láska je zde citem bolestivým a je připodobněna k tomuto Edisonovu vynálezu: „*Žárovka bledne Přepálený drát / Pramének lásky rudě dohořívající / Ten kdo je smuten mívá střepy rád / a střílí do žárovek na střelnici.*“³⁸ Láska jako bolestivá událost je zmíněna v básni *Váhy*, kterou se tato tematika nese: „*Gramofon hrdlo si vypláče/ tak jako milenec v lásce.*“³⁹ Opakovaně si lze všimnout čerpání z autorových životních zkušeností. Láska k přírodě se nese celou sbírkou, obsažena je v básni *Tunel*, která je hádankou. Popisuje metro a smutek autora z poškozování přírody při jeho stavbě: „*Hrobníci vykopali zem / do krajin kam tě soumrak vábil / Už jedu podzemním tunelem / za tebou lásko již jsem zabil.*“⁴⁰

---

³⁴ NEZVAL, Vítězslav. *Dílo I.: Pantomima 1919–1926*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 192.

³⁵ Tamtéž, s. 194.

³⁶ Tamtéž, s. 188.

³⁷ Tamtéž, s. 189.

³⁸ Tamtéž, s. 183.

³⁹ Tamtéž, s. 185.

⁴⁰ Tamtéž, s. 181.

3.3.3. Motiv exotiky a cestování

Motiv exotiky a cestování se ve sbírkách řazených k poetismu objevuje hojně, ale v různé míře. Ve sbírce *Nápisy na hroby* se vyskytuje pouze okrajově. Nezval přitom užívá slova, která má čtenář s exotikou a cestováním spojená. V básních, v nichž můžeme tento motiv najít, se objevují zmínky o dálkách, moři, korábech, přístavu, námořnících a mořských rybách nebo pannách. Motivy exotiky a cestování v Nezvalově podání lze vnímat jako reminiscence na jeho cesty po Itálii, Francii a Řecku.

V básni *Lulka* je vzpomínáno na dálky a autor zmiňuje předměty s exotikou spojené: „*Kdo miluje / koráby jež brodí se dálkou / Cestuji v dýmu pokoje / se svojí námořnickou lulkou.*“⁴¹ Exotický dojem také vyvolává zmíněný tabákový závan, který v době psaní básni mohl odkazovat k exotičnosti: „*Tabák čpí cizokrajným přístavem /.../ vsťíc cizokrajné vůni smrti klesnu.*“⁴² Báseň *Sardinky* tematicky odkazuje na smutek autora z ničení přírody: „*Ach spěte něžné sardinky / v plechových rakvičkách za výkladem.*“⁴³ Cizokrajnost evokuje opět používání slov spojených s dálkami – samotné sardinky jsou mořskými rybami, dále je tu zmíněný námořník nebo mořská panna. V této básni exotičnost naznačuje i použití cizího francouzského slova, které v překladu znamená „předkrmy“: „*Jidelní lístek Hors d'oeuvre nejprve / Sníš o námořníku jež mořská paní klame / Rděte se rděte do krve / Moře tvé mrtvé pojídáme.*“⁴⁴ V posledním dvojverší básně je opět poukazováno na smutek z toho, jak se lidé chovají k přírodě.

3.3.4. Motiv domova

Motivy domova a vzpomínek na dětství zaujímají v Nezvalově tvorbě velký prostor. Autor velebí krajinu a vzpomíná na svou vlast. Krajina domova v jeho tvorbě znamená více než vzpomínky na daleké cesty. Objevuje se také vzpomínání na autorovo dětství a dospívání, v těchto typech básní jsou obsaženy vzpomínky na rodinu i osoby, které pro Nezvala v tomto období znamenaly mnoho. Poslední formou motivu domova je jeho střet s cizinou.

Velmi zřetelně vnímáme popisovanou krajinu a přírodu v básních *Morava* a *Čechy*, kde autor vykresluje tato území své vlasti, velebí je a vzpomíná na ně. Každá tato báseň končí

---

⁴¹ NEZVAL, Vítězslav. *Dílo I.: Pantomima 1919–1926*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 182.

⁴² Tamtéž, s. 182.

⁴³ Tamtéž, s. 186.

⁴⁴ Tamtéž, s. 186.

apostrofofu krajiny. V *Moravě* jsou to tato slova: „*Ve stínu rozkvetlé jabloně / Morava ovečka tichá.*“⁴⁵ Po popisu krajiny a vzpomínek na Čechy autor zvolá: „*To jste vy zelené Čechy.*“⁴⁶ Vnímat můžeme vřelou lásku, kterou Nezval ke krajině cítil a jež ho nikdy nezklamala tak, jako lidské bytosti.

Další forma motivu domova je spojena s autorovým dětstvím a dospíváním. Zřetelně se objevuje ve dvou básních – *Škola* a *Rybář*. V básni *Škola* je zdůrazněn motiv dětství, který je ale úzce spojen právě s motivem domova: „*Můj otec má skříňku s papoušky / tabuli globus a křidu / Sestra jak Esmeralda na poušti / u počítačidla učí první třídu.*“⁴⁷ Nezvalovo dospívání a tvorbu ovlivnil jeho přítel Jiří Mahen, kterého také adresně oslovuje v poslední básni sbírky *Rybář*: „*Na břehu sedí rybář stínů / Síť jsou při pohádkách spředené / On hledá stále svoji domovinu / To jsme my básníku Jiří Mahene.*“⁴⁸ Metaforou básníka se v této básni stává rybář, který hledá cestu ke své tvorbě, své domovině.

Střet ciziny a domova lze nalézt v básni *Belvédér*. Autor však nespécifikuje, o jaký Belvédér se jedná; můžeme se domnívat, že jde o pražský Letohrádek svaté Anny: „*Překrásný zámek Belvédér / důstojník v italském stejnokroji // On myslí na vzdálenou otčinu / kde slunce zlatí piniové svahy / U zabláčených nohou leží mu / barevná pohlednice Prahy.*“⁴⁹ Setkáváme se s jiným pojetím domoviny, která se diametrálně liší od těch předchozích. Zatímco v ostatních básních s motivem domova autor vzpomínal na svou domovinu, na Čechy, v této básni vzpomíná na svůj domov příslušník italské národnosti. Dle Nezvala lásku k rodné krajině chová každý národ a každý jeho příslušník.

3.3.5. Motiv krajiny a přírody

Motiv přírody je úzce spojen také s motivem domova. Autor často evokuje českou přírodu, krajinu, do níž se rád vrací. Dále jsou předkládány popisy blíže nespécifikované krajiny. Díky Nezvalovu výstižnému popisu si ji čtenář dokáže představit.

Už samotnými názvy svědčí o Nezvalově zaujetí domovskou krajinou básně *Morava* a *Čechy*. Autor si hraje s jazykem a čtenáři obrazně vykresluje krajinu: „*Na louce stojí prastarý*

---

⁴⁵ NEZVAL, Vítězslav. *Dílo I.: Pantomima 1919–1926*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 187.

⁴⁶ Tamtéž, s. 190.

⁴⁷ Tamtéž, s. 188.

⁴⁸ Tamtéž, s. 195.

⁴⁹ Tamtéž, s. 191.

úl /.../ Pocestný zabodl do květináče hůl / Květy jsou obsypány krupicovou kaší. ⁵⁰ Takto píše Nezval o krajině v básni *Čechy*. Morava je ve stejnojmenné básni vykreslena takto: „*Košile visí na stromě / Impresionista měkké barvy míchá / Ve stínu rozkvetlé jabloně.*“ ⁵¹ Specifickou záležitostí je autorův popis přírody, o které nevíme, kde se nachází, ale čtenář si ji dokáže představit. Příklad nalezneme v básni *V létě*: „*Sedáme v háji / Slunce hrá v listí kulečnick / Na stromech ptáci karty hrají.*“ ⁵² Tento motiv se ale ve sbírce neobjevuje v hojném zastoupení.

3.3.6. Motiv pokroku

Obdiv k pokroku převzal poetismus od italského futurismu, který se stal také novým uměleckým směrem prvního dvacetiletí 20. století. Autoři poetismu se nechali inspirovat též tvorbou Guillauma Apollinaira, který obdivoval pokrok lidstva a techniku, která se zdokonalovala. Nezval ve sbírce *Nápisy na hroby* obdivuje především lidské vynálezy. Jsou prezentovány metaforicky, názvem básně nebo je přímo v textu básně tento vynález oslavován.

V básni *Tunel* je metaforicky psáno o metru: „*Už jedu podzemním tunelem // Listuji potmě jízdní řád.*“ ⁵³ V této básni lze vnímat i jistý smutek z pokroku, a to ze dvou důvodů. Prvním je uvědomění, že svět už nebude takovým, jaký jej autor znal, druhým skutečnost, že novými věcmi se ničí krásná příroda. Báseň tak končí zvoláním: „*Pozdravujte mi nastokrát / můj starý svět a smilujte se.*“ ⁵⁴ Obdiv k vynálezům pak vyjadřuje svým názvem báseň *Žárovka*, která je svou tematikou spíše o nešťastné lásce. Podobně jako Guillaume Apollinaire obdivoval Eiffelovu věž, tak Vítězslav Nezval obdivoval Petřín ve stejnojmenné básni. Ve druhé strofě je personifikován, v první se o něm vyjadřuje s obdivem a píše: „*Ariston hraje až srdce usedá / pod krásnou rozhlednou na Petříně.*“ ⁵⁵

---

⁵⁰ NEZVAL, Vítězslav. *Dílo I.: Pantomima 1919–1926*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 190.

⁵¹ Tamtéž, s. 187.

⁵² Tamtéž, s. 194.

⁵³ Tamtéž, s. 181.

⁵⁴ Tamtéž, s. 181.

⁵⁵ Tamtéž, s. 192.

4. Jaroslav Seifert

4.1. Život

Život Jaroslava Seiferta započal 23. září roku 1901 na pražském Žižkově, kde prožil i své mládí. Jeho otec byl přesvědčeným sociálním demokratem, matka praktikující katoličkou. Jaroslav Seifert navštěvoval od roku 1912 žižkovské klasické gymnázium, musel však opakovat šestou třídu, opakoval ji externě na gymnáziu na Vinohradech. Svá studia nedokončil a začal se věnovat žurnalistice. Jeho politické názory byly ovlivněny spíše otcem a proletářským prostředím na Žižkově, smýšlel tedy levicově.⁵⁶

Přispíval do komunistického tisku (působil v redakci Rudého práva, brněnské Rovnosti a v Komunistickém nakladatelství a knihkupectví) a vstoupil do KSČ, ze které byl roku 1929 s dalšími šesti spisovateli vyloučen, protože vystoupili proti novému vedení strany v čele s Klementem Gottwaldem.⁵⁷ Před vyloučením ze strany působil také jako redaktor v dalších časopisech, můžeme uvést satirický Sršatec a obrázkový týdeník Reflektor. Roku 1928 se oženil s Marií rozenou Ulrichovou, se kterou měl dvě děti. Po vyloučení z KSČ se uchytil v dalších periodikách, zmínit můžeme divadelní časopis Nová scéna, kulturní rubriku Ranních novin, týdeník Pestré květy či Národní práci, po válce pak pracoval v redakci deníku Práce. Roku 1949 novinářské práce zanechal.⁵⁸

Na druhém sjezdu Svazu československých spisovatelů se zastal svých kolegů, kteří měli zakázáno publikovat a naléhal na ulehčení trestů autorů vězněných. Tímto gestem si získal respekt. Od padesátých let ho sužovala choroba pohybového ústrojí, což mu neumožňovalo více publikovat a věnovat se tvůrčí práci, touto nemocí byl stížen až do své smrti. Roku 1969 byl zvolen předsedou nově založeného Svazu českých spisovatelů, ale jelikož rok poté započala normalizace, byl svaz rozpuštěn kvůli odmítavému postoji, který zaujal k okupaci vojsky Varšavské smlouvy.⁵⁹

---

⁵⁶ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4/I. S – T. Praha: Academia, 2008, s. 64.

⁵⁷ Tamtéž, s. 64.

⁵⁸ *Slovník české literatury po roce 1945: Jaroslav Seifert* [online]. 2007 [cit. 2021-11-30].

⁵⁹ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4/I. S – T. Praha: Academia, 2008, s. 65.

Jaroslav Seifert také od této doby nemohl svobodně publikovat a občas vycházely některé reedice jeho sbírek. Roku 1977 podepsal Chartu 77, čímž jasně zaujal svůj postoj vůči režimu.⁶⁰

Seifertův zdravotní stav se horšil, a tak nemohl roku 1984 převzít udělenou Nobelovu cenu za literaturu. Cenu za něj převzala jeho dcera Jana. Tisk v Československu na tuto zprávu nereagoval a na rozdíl od zahraničního tisku se pár dnů po udělení Nobelovy ceny o této zprávě jen mimoděk zmínil.⁶¹

10. ledna roku 1986 Seifert zemřel na selhání srdce. Proti vůli jeho rodiny se konalo propagandistické rozloučení v pražském Rudolfinu. Rodina se s ním však za dohledu Státní bezpečnosti rozloučila v bazilice svaté Markéty v Praze-Břevnově; pohřben je v Kralupech nad Vltavou.⁶²

4.2. Dílo

Seifert se stal zakládajícím členem Devětsilu a jeho poezie implikuje prvky různých směrů. Znám je jako autor proletářské, stejně jako tvůrce poetistické poezie, lyriky intimní a reflexivní.⁶³ Jeho prvotinou se stala sbírka *Město v slzách* (1921), k níž předmluvu napsal Vladislav Vančura. Můžeme ji zařadit mezi přední sbírky proletářské poezie.⁶⁴ Druhou Seifertovou sbírkou se stala *Samá láska* (1923), která se pohybuje na pomezí proletářské literatury a poetismu.⁶⁵

Svou ryze poetistickou tvorbu zahájil Seifert sbírkou *Na vlnách TSF* (1925). Grafické zpracování této sbírky společně s *Pantomimou* (1924) Vítězslava Nezvala, představuje nový způsob v prezentování poezie.⁶⁶ Autor se zde snaží pojmout poezii jako hru. Mezi poetistické sbírky řadíme knížku *Slavík zpívá špatně* (1926), ve které se odráží návrat k tematice válek. Důkazem může být například báseň *Moskva*, která popisuje vyvraždění dynastie Romanovců

---

⁶⁰ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 4/I. S – T*. Praha: Academia, 2008, s. 65.

⁶¹ JANOUCHEK, František. *Šel básník chudě do světa: Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995, s. 89–95.

⁶² FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 4/I. S – T*. Praha: Academia, 2008, s. 65.

⁶³ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. Praha: Československý spisovatel, 1991 s. 239.

⁶⁴ ŠIMŮNEK, Jaroslav. *Jaroslav Seifert*. Praha: Albatros, 1989. s. 1.

⁶⁵ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. Praha: Československý spisovatel, 1991. s. 41.

⁶⁶ Tamtéž, s. 56.

v Rusku.⁶⁷ Autor hledá jistotu, kterou se jeví domov, je tu kontrast právě mezi domovinou a exotickými dálkami.⁶⁸ Již ve sbírce *Slavík zpívá špatně* lze zaznamenat změnu Seifertovy poetiky, mění se jeho vztah k domovu a ke světu. Subjekt si zde uvědomuje sám sebe a je předmětem rozjímání. Básník se více soustřeďuje na skutečnost v další sbírce, jíž je *Poštovní holub* (1929).⁶⁹

Seifertova poezie se dále rozvíjí ve sbírce *Jablko z klína* (1933), po níž následuje sbírka z roku 1936 s názvem *Ruce Vemušiny*. Veršované glosy vycházející každý týden v novinách Seifert seřadil do sbírek *Zpíváno do rotačky* (1936) a *Jaro sbohem* (1937), tato druhá sbírka obsahuje přírodní a milostnou lyriku a vzpomínky na domov. Na hrozbu války Seifert reagoval sbírkou *Zhasněte světla* (1938). Tematika války a motivy domova, české krajiny a Prahy je obsažena ve sbírkách *Světlem oděná* (1940) a *Kamenný most* (1944). Za okupace Seifert napsal *Vějíř Boženy Němcové* (1940). Po ní vydal sbírku *Přilba z hlíny* (1945).⁷⁰

Svémi verši Seifert doplnil kresby Mikoláše Alše ve sbírce *Šel malíř chudě do světa* (1949) a Josefa Lady ve sbírce *Chlapec a hvězdy* (1956). Sám autor vzpomíná na své dětství a domov ve sbírce *Maminka* (1954).⁷¹ K volnému verši pak směřoval ve sbírkách *Koncert na ostrově* (1965) a *Halleyova kometa* (1967). Kontrasty a paradoxy nabídl ve sbírce *Deštník z Picadilly* (1981). *Býti básníkem* (1983) je jeho poslední sbírka, čas je v ní vnímán jako ten, který vše mění.⁷² Poslední dvě zmíněné sbírky společně se sbírkami *Halleyova kometa*, *Odlévání zvoni* (1967) a *Morový sloup* (1981) v sobě skrývají poselství o nezastupitelnosti lásky a poezie v našich životech.⁷³

4.3. Analýza sbírky *Na vlnách TSF*

Sbírka *Na vlnách TSF* je v pořadí třetí knihou Jaroslava Seiferta. Byla vydána roku 1925 a je klasifikována jako první ryzí poetistická sbírka tohoto autora. Zkratka TSF znamená Télégraphie sans fil, v překladu telegraf. Z tohoto náznaku si můžeme povšimnout básníkov

---

⁶⁷ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4/I. S – T. Praha: Academia, 2008, s. 65.

⁶⁸ ŠIMŮNEK, Jaroslav. *Jaroslav Seifert*. Praha: Albatros, 1989, s. 2.

⁶⁹ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. Praha: Československý spisovatel, 1991, s. 77.

⁷⁰ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4/I. S – T. Praha: Academia, 2008, s.65–66.

⁷¹ ŠIMŮNEK, Jaroslav. *Jaroslav Seifert*. Praha: Albatros, 1989, s. 2.

⁷² FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4/I. S – T. Praha: Academia, 2008, s. 66.

⁷³ ŠIMŮNEK, Jaroslav. *Jaroslav Seifert*. Praha: Albatros, 1989, s. 3.

zaujetí pokrokem a také slovesné hravosti. Sám Seifert ve svých vzpomínkách *Všecky krásy světa* o názvu sbírky píše: „*Tenkrát neexistoval u nás ještě rozhlas, ba ani slovo samo, a pro vynález telegrafie bez drátů používala se i u nás francouzská počáteční písmena.*“⁷⁴ Sbíрка je věnována Teigemu, Nezvalovi a Honzlovi a uvedena motem „*Na tváři lehký žal, hluboký v srdci smích*“, což je parafráze verše Karla Hynka Máchy.

První část knihy tvoří dvě programové básně. První je ve formě pásma poctou Guillaume Apollinairovi, který byl pro Seiferta inspirací, a nese také jeho jméno. Seifert se v básni vydává do Paříže a jde po stopách tohoto francouzského autora. Grafická úprava básně svým odsazením posledních dvou veršů evokuje základy Eiffelovy věže. Druhá báseň je nazvána *Žhavé ovoce*, manifestuje novou poezii, ale také vyjadřuje autorovu generační zkušenost.

Sbíрка je dále členěna do dvou oddílů s názvy *Svatební cesta a Zmrzlé ananasy a jiné lyrické anekdoty*. Oddíl *Svatební cesta* je tvořen jedenácti básněmi, které jsou inspirovány Seifertovými cestami do Francie a Itálie. Obsáhlejší je druhý oddíl s humorným názvem *Zmrzlé ananasy a jiné lyrické anekdoty*, který tvoří třicet šest básní. Oddíl je charakteristický svým humorem a tematickými okruhy, které jsou pro poetismus typické – sport, cirkusy, exotika, cestování, láska a zábava. Některé básně oddílu jsou lyrickými anekdotami a aforismy, obrazovými básněmi nebo hádankami.⁷⁵

Z pohledu versologie je sbírka rozmanitá. Často se objevuje volný verš, občas střídavý rým. V případě, že je text členěn na strofy, jejich počet se pohybuje mezi jednou až osmi. V básních je také potlačována interpunkce.

Typografická úprava je dílem Karla Teigeho, která je pro sbírku charakteristická. Básně se vyznačují různým typem písma, zdůraznění je vyjádřeno odsazením, velkými písmeny, kurzívou, ztučněním nebo zvětšením písma. Dle Seiferta by dnešní mládež nazvala tuto Teigeho úpravu „typografickým rodeem“. Od úvodních dvou básní a prvního oddílu *Svatební cesta* se grafickým pojetím liší oddíl *Zmrzlé ananasy a jiné lyrické anekdoty*. V tomto oddílu se objevují obrazové básně, v nichž ilustrace vyjadřuje jejich pointu. Jedná se zejména o básně *Počítadlo* a *Objevy*. Seifert se v knize *Všecky krásy světa* také zmiňuje o nesnadnosti tisku: „*Seriózní tiskárna pana Obziny ve Vyškově musila při sazbě použít téměř všech typů, které měla ve svých*

---

⁷⁴ SEIFERT, Jaroslav. *Všecky krásy světa: příběhy a vzpomínky*. Praha: Československý spisovatel, 1985. s. 259.

⁷⁵ ČERVENKA, Miroslav a kol. *Slovník básnických knih: díla české poezie od obrození do r. 1945*. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 163–164.

kasách, ale k tomu ještě musila hodit pod stůl všechna klasická pravidla typografická, která se tradovala a zdokonalovala od dob Guttenbergových.“⁷⁶

Sbírka nemá jednotné téma a jedná se tedy sbírku polytematickou. Nad jednotící téma Seifert staví celkový pocit a náladu, čímž dává průchod i básnické fantazii. Většina básní je humorně laděná a pro autora je spíše hrou se slovy. Ve sbírce se v malé míře objevují i básně chmurné (*Verše o dvou utopencích, Koncertní kavárna*). Častou tematikou jsou cesty do ciziny, láska a pokrok. Ve sbírce dále nalezneme motivy hry a humoru, exotiky a cestování, přírody, zábavy či války.

4.3.1. Motivy zábavy

Ve sbírce *Na vlnách TSF* jsou prostory zábavy kavárny, cirkusy a venkovní prostranství jako ulice. Z aktivit nejčastěji sport a poslech nebo provozování hudby. Seifert užívá motivu zábavy svébytně, vnímá ho jako prostředek, díky němuž je bytí na světě lehčí. Básně s tímto motivem provází pocit lehkosti bytí. Zábava slouží jako únik ze všedního života, je časem oprostění od věcí, které jsou v životě těžké.

Prostor kavárny je v básních prostorem pro hru a zapomenutí. Báseň *Osud* se odehrává na terasách kaváren a mluvčí vzpomíná na krásný čas strávený se svou láskou. Kavárna je pro aktéry básně prostor, ve kterém zapomínají na všední strasti: „*Musili jsme / vzpomínati na Longchamp / vzepiatí koňové neuběhli však dále / než k vašim prstům které miluji /.../ Bylo to uprostřed léta na terasách kaváren / a byla to hra lásky.*“⁷⁷ Prostor cirkusu navozuje pocit bezstarostnosti a zábavy. Svět artistů, klaunů a cvičených zvířat nechává čtenáře pozastavit se a sledovat zábavné představení.

V cirkusovém prostředí se odehrávají dvě básně této sbírky – *Miss Gada-Nigi* a *Cirkus*. Báseň *Miss Gada-Nigi* je hravá už jen svým názvem, který se liší od všech ostatních uhlazeností psacího písma a tematicky se vyjadřuje k prožívání okamžiku: „*na visuté hrazdě sedí Miss Gada-Nigi / a dole v písku usíná clown jako pták / sníh jeho snů padá /.../ Ó Miss Gada-Nigi nepřemýšlejte o hvězdách / neboť v čárách ruky sevřen osud clown já i vy.*“⁷⁸ Obrazová báseň *Cirkus* spíše cílí na pobavení čtenáře zajímavou a výstižnou grafikou, ale také popisuje

---

⁷⁶ SEIFERT, Jaroslav. *Všecky krásy světa: příběhy a vzpomínky*. Praha: Československý spisovatel, 1985. s. 259–260.

⁷⁷ SEIFERT, Jaroslav. *Dílo Jaroslava Seiferta, svazek 2*. Praha: Akropolis, 2002, s. 74.

⁷⁸ Tamtéž, s. 43.

lehkovážnost cirkusových umělců: „*Dnes poprvé slavný polykač ohně John / v náruči sevřel malou tanečnici Chloe // Malá Chloe byla ještě pannou // clown Pom ten večer před cirkusem / vypustil obecenstvu na uvítanou // veliký balon // dnes naposled.*“⁷⁹ V textu se mění velká i malá písmena, zdůrazněna jsou slova „veliký balon“ a nápis „dnes naposled“ je opravdu umístěn do balonu.

V básni *Marseille* Seifert vzpomíná na toto francouzské město. Popisuje krásy pobřeží, ale i zábavu, kterou město nabízí. Tím jsou ženy a zábava ulice – pouliční kapely, které provázejí obyvatele nočním životem tohoto města: „*33 jazzbandů v slavné ulice Belsunce / jeden po druhém umlká s novou hodinnou ranní.*“⁸⁰

Sport je zábavou, při které se obvykle na nepříjemné věci zapomíná velice snadno a hráč se může radovat z výhry. Autor proto využívá i této formy zábavy. V básni *Lawn-tennis* (tento sport se tak originálně jmenuje, lawn je v překladu trávník) je přímo zapomení zmíněno: „*Zapomeňte na své černé myšlenky / a těžké srdce / Vzpomeňte na bílý lawn-tennis / a lehké gumové míče.*“⁸¹

4.3.2. Motiv hry a humoru

Prvek hry a humoru provází celou básnickou sbírku. Seifert humornosti svých veršů dociluje nápaditou hrou se slovy, jejich významy, polysémií používaných slov nebo pro své verše využívá slova cizího původu. Humornosti velké části pasáží je docíleno asociační metodou. Prvek hry nalzáme v grafickém vyvedení některých básní a v hádankách. Pro pochopení některých veršů je třeba znát historické souvislosti, užít je humor, který asociuje neúspěchy historických osobností nebo jejich negativní historický obraz.

Hra se slovy prostupuje celou sbírku. Nápaditost je zřejmá zejména v básni *Slova na magnetu*, ve které jsou popisovány krásy světa, aby autor nemusel vyprávět ženám o hrůzách války. Báseň končí překvapivě: „*Hra slov Antena oblohy dotýká se / a poslední slovo mé básně je sté devadesáté prvé.*“⁸² Humornou básní, která využívá krásy slova je i báseň *Filosofie*: „*Vzpomeňte moudrých filosofů / život není nic než okamžik / a přece když čekávali jsme na své milenky // byla to věčnost.*“⁸³ Užití vhodných slov a pointy básní vnášejí do sbírky humor,

---

⁷⁹ SEIFERT, Jaroslav. *Dílo Jaroslava Seiferta, svazek 2*. Praha: Akropolis, 2002, s. 44.

⁸⁰ Tamtéž, s. 25.

⁸¹ Tamtéž, s. 70.

⁸² Tamtéž, s. 63.

⁸³ Tamtéž, s. 61.

kterého se dá ale také docílit zamyšlením nad určitými slovy a jejich možným použitím. V poslední básni sbírky *Býti rybářem* Seifert využívá polysémie vyskoňovaného slova „rým“: „*Tyto blekotavé rýmy / jsou mé poslední / Každý rok máme své obvyklé rýmy / a pláčem celé dny.*“⁸⁴

Díky autorovým cestám do ciziny pronikají do sbírky také cizí slova. V básni *Má Itálie* jsou skloňována čtyři nepravidelná italská slovesa, jejichž prostřednictvím je vzpomínáno na tuto zemi. *Svatební cesta* předkládá zamyšlení nad využitím lůžkových vozů (*Wagons lits*) a restauračních vozů (*Wagons restaurants*). Básník přichází s humornou myšlenkou: „*kdyby však nebylo svatebních cest / k čemu by potom byly Wagons lits?*“⁸⁵ Při zamyšlení nad významem restauračních vozů je přítomno zamyšlení nad manželstvím: „*a pak snít / nad křehkým přiborem o štěstí v manželství / POZOR SKLO! POZOR NEKLOPIT!*“⁸⁶

Objevy jsou básní obrazovou, která pro pochopení vtípu vyžaduje jisté znalosti. V básni je vyvedena mapa, která zobrazuje Kubu a je v ní napsáno: „*Roku 1492 objevil Janovan Krištof Kolumbus neznámé ostrovy // Děkuji pane! // Já kouřím cigarety!*“⁸⁷ Pro pochopení básně je nutno vědět, že Kuba je proslulá svými doutníky, a proto objev tohoto ostrova je pro autora bezpředmětným. Použití grafiky je také stěžejní pro hádanku *Rebus*, ve které se objevují jen dvě slova: „*ČTVERÁK*“, které je zobrazeno menším písmem, a „*ŠTĚSTÍ*“, jež je vytištěno písmem větším. Obě slova se s přibývajícimi řádky hádanky zvětšují. Na konci stránky se dozvídáme řešení této hádanky: „*Čím větší čtverák – tím větší štěstí.*“⁸⁸ Humoru na základě metafory, významu slov a neúspěchu císaře ve snaze dobýt svět využívá báseň *Napoleon*: „*Má dýmka gambier mě strašně baví / má z hlavy císaře legrační hlavičku // dobrý den slavný císaři! // už se ti vykouřilo z hlavy / být pánem světa?*“⁸⁹

4.3.3. Motiv lásky

Motiv lásky se podobně jako motiv hry a humoru vyskytuje ve sbírce *Na vlnách TSF* hojně. Lásky je Seifertem vnímána v básni *Večerní světla*, ale i leckde jinde jako chvilková, leč velice silná záležitost: „*Láska je modlitba vyslyšená v tuto chvíli / svět ztrácí se pod očima jako obraz*

---

⁸⁴ SEIFERT, Jaroslav. *Dílo Jaroslava Seiferta, svazek 2*. Praha: Akropolis, 2002, s. 78.

⁸⁵ Tamtéž, s. 23.

⁸⁶ Tamtéž, s. 23.

⁸⁷ Tamtéž, s. 51.

⁸⁸ Tamtéž, s. 50.

⁸⁹ Tamtéž, s. 58.

v kině. ⁹⁰ Tento cit je prezentován v několika formách: jako cit na jednu noc, inspirace a bolest. K lásce v Seifertově pojetí neoddělitelně patří ženy, které vnímá jako křehká stvoření a krásné bytosti. V mnoha básních také krásu žen oslavuje. Láska je ve sbírce chována též k prostoru, konkrétně k zemím, které autor navštívil.

Motiv lásky má v této sbírce různé zastoupení a pojetí. Jedním z nich je láska jako cit na jednu noc. Tento chvilkový prožitek lásky je obsažen v básni *Marseille*, ve které autor připomíná krásu města: „*Všecky nevěstky už spí nevzbud' jich ze sna / a vedle každé černocho ruka jeho tmavá spočívá na jejich prsou vši svou tíhou.*“⁹¹ V úryvku si lze povšimnout také erotických prvků, jichž je při popisu žen využíváno hojně.

Lásku s motivem ženy jako inspirací k činnostem lze nalézt v básni *S koketní dámou*: „*ta dáma je musou když se usměje / a pozpátku ho líbá*“.⁹² Láska, která není opětována způsobuje bolest, tematicky je o lásce bolestivé báseň *!! Hallo!!*: „*A nebýt smutku lásky nemoc na kterou hynu*“.⁹³ Ženy jsou pro Seiferta velkou inspirací, a tak jim vzdává ve svých básních hold. Jsou líčeny jako křehká stvoření, která je potřeba chránit před nástrahami světa: „*Což mohu vyprávět dívkám o hrůzách a světové // válce*“⁹⁴, je napsáno v básni *Slova na magnetu*. V další básni s názvem *Hedvábný kapesník* autor ještě přitvrzuje: „*Svět plný hrůzy plný křehkých krás / ať už zapomenu a zůstanu navždy sám.*“⁹⁵

Láska je spojena také s oslavou krásy nejenom mladé, ale i staré ženy. Krása starších žen je evokována ve básni *Krása*: „*Věčně krásná dívá se na vrásky stárnoucích krasavic.*“⁹⁶ Stárnutí však není líčeno s hořkostí a zmínkou o ošklivosti, autor rád vzpomíná na mladistvou krásu a s citem popisuje i stárnutí v básni *Vějíř*: „*Ukrýváti dívčí ruměnc / koketní oči hluboký vzdech / na konec trpký úsměv a vrásky // Motýl sedící na řadrech / paleta lásky / s barvami zašlých vzpomínek.*“⁹⁷ Báseň *Moře* poté využívá polysémie slova „vlny“, které vyjadřuje nejdříve vlny moře, poté i vlny dívčích vlasů. Je tu oslavována krása a něha ženy: „*svou lásku*

---

⁹⁰ SEIFERT, Jaroslav. *Dílo Jaroslava Seiferta, svazek 2*. Praha: Akropolis, 2002, s. 32.

⁹¹ Tamtéž, s. 25.

⁹² Tamtéž, s. 67.

⁹³ Tamtéž, s. 65.

⁹⁴ Tamtéž, s. 63.

⁹⁵ Tamtéž, s. 77.

⁹⁶ Tamtéž, s. 49.

⁹⁷ Tamtéž, s. 54.

*vyznáváme v růžové obálce / a libajice potom měkké dívčí vlasy / říkáme si: / VLNY VLASŮ
VLNY VLASŮ.*⁹⁸

Poslední formou lásky je láska k prostoru. Protože Seifert procestoval Itálii a Francii a choval k těmto zemím vřelý vztah, k napsání prvního oddílu básnické sbírky mu byly inspirací právě cesty do ciziny, kterou si zamiloval. Formu lásky k prostoru lze nalézt v básních *Mramorové město*, *Park*, *Má Itálie* a *HÔTEL „Côte d'Azur“*. Poslední jmenovaná báseň popisuje okouzlení krajinou a mořem poblíž tohoto hotelu: „*na břehu moře hôtel „Côte d'Azur“ // Vzpomínka na lásku znamená raka / má sladká minulost.*“⁹⁹

4.3.4. Motiv exotiky a cestování

Jaroslav Seifert velice rád cestoval, a tak mu tyto cesty byly inspirací pro jeho básně. Převážně v prvním oddílu *Svatební cesta* líčí své cesty do ciziny, obvykle do přímořských států. Většinou je popisováno autorovo uchvácení exotickou přírodou, obzvláště mořem. Signálem, že báseň bude obsahovat motiv exotiky a cestování, jsou také názvy, které velice často nesou název některého města (*Marseille*) nebo je v nich obsaženo cizí slovo (*HÔTEL „Côte d'Azur“*). K exotice kromě moře patří také jídlo, které autor vyzdvihuje a obdivuje. Protože svou sbírku vydal sedm let po světové válce, vrací se motivicky i k této události a porovnává Evropu s Afrikou.

Své loučení s exotickou krajinou a obdiv k ní promítá do básně *Odjezd lodi*. Obdivuje tamní ženy, loď, kterou odjíždí, ale i exotickou krajinu: „*A cizí země krásné kraje / kraječky krásných tanečnic.*“¹⁰⁰ Seifert velice rád využívá také asociací. V mnoha básních je tak asociací k exotice a cestování moře a jeho vlny, přístav nebo loď. Tyto motivy spojené s motivem exotiky se objevují v básních *Moře*, *HÔTEL „Côte d'Azur“* a *Hřbitov v Janově*: „*Dva přístavy / ó Janovane / Moře se vzdouvá / a neustane // Život a moře Život a moře.*“¹⁰¹

Humornými asociacemi se slovem „přístav“ se vyznačuje stejnojmenná báseň. Autor si stanovil šest asociací s tímto slovem, tyto asociace pak dále rozvíjí: „*KORMIDELNÍK procházeť se večer v Marseilli / na botách ještě bláto Singapur.*“¹⁰² Exotika v podobě jídla a pití se objevuje v básni *HÔTEL „Côte d'Azur“*, zmíněno je exotické ovoce – červený ananas

---

⁹⁸ SEIFERT, Jaroslav. *Dílo Jaroslava Seiferta, svazek 2*. Praha: Akropolis, 2002, s. 27.

⁹⁹ Tamtéž, s. 29.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 24.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 76.

¹⁰² Tamtéž, s. 26.

a žluté banány. Ve výčtu čtyř nepravidelných sloves v básni *Má Itálie* je zmíněn jistý italský nápoj: „*Možná že není to báseň ale ať je to cokoli / ať je to třeba ledová limonáda která se jmenuje Frappé.*“¹⁰³ V básni *Koncertní kavárna* je pak obdivována Afrika: „*Tam uprostřed vůni / ostrova černošský král / se smyčcem v ruce trůní // Tam hlavy národa poddaného / jak černé tečky čtvrtonových not / v širokém kruhu tančí kolem něho.*“¹⁰⁴ Je zde ukázána kultura a uvolněnost tohoto kontinentu, který nebyl tolik zasažen první světovou válkou jako Evropa, jež byla touto událostí i několik let po ní poznamenána: „*Jen zněte housle ale jenom tiše / Evropě chce se spát chce se spát / a vrhne hvězdy.*“¹⁰⁵

4.3.5. Motiv krajiny a přírody

Ve sbírce je líčena krajina přímořských států, nikoli Čech. Autor obdivuje zvláště moře. Používá personifikaci a vykresluje krásnou krajinu, jak je tomu v básni *Odjezd lodi*: „*skála se v moři koupala nahá.*“¹⁰⁶ Pokračuje obdivem k městu Marseille ve stejnojmenné básni a využívá čtenářovy představivosti a nápaditosti: „*hladina moře je zrcadlem hvězd a světél.*“¹⁰⁷ Popis moře poté přesahuje do básně *Mramorové město*, která je vzpomínkou na blíže nespecifikované místo. Lze se domnívat, že se jedná o italské město Carrara, které je těžbou mramoru proslulé. V básni se snoubí popis města a přírody: „*A moře královská harfa pýchy / zaznělo strunami vln které se třpytí / když plachty jako tváře zpívající dívky / nadouvají se větrem plným kvítí.*“¹⁰⁸

4.3.6. Motiv pokroku

V básních, v nichž lze nalézt motiv pokroku, oslavuje Seifert vynálezy, které lidstvu přinášejí ulehčení. Je jimi fascinován a vzdává hold jejich tvůrcům. Obdivuje elektřinu, telegrafii, žárovku i telefon. Humorně, mnohdy mimochodem poukazuje na tyto objevené a prospěšné věci. Některé nové věci však neshledává natolik užitečnými a tyto věci si dobírá.

---

¹⁰³ SEIFERT, Jaroslav. *Dílo Jaroslava Seiferta, svazek 2*. Praha: Akropolis, 2002, s. 31.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 68–69.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 68.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 24.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 25.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 28.

Báseň *Zrcadlo čtverec* je o lásce k exotické a spanilé Omaki Vani. Zběžně se autor zmiňuje o telegrafii: „*bez lásky žít spanilá Omaki Vani / Telegrafie bez drátů / Létadla bez motoru.*“¹⁰⁹

Žárovka je další básní, ve které je vynález oslavován s humorem: „*Kolem studeného světla žárovek / kmitajících se křídel neúnavný shon // A pan EDISON / zvednuv oči z knihy kterou čet' / se usmívá / Jakému množství nočních můr zachránil život!*“¹¹⁰ Zdůrazňována je potřeba mít nové věci a postupovat ve vědění stále kupředu. Je nutné zanechat za sebou starou dobu a vynalézat. Podobně tomu je v básni *!! HALLO !!*, v níž básník vyjadřuje radost z jednoho vynálezu: „*Když už nám vymřeli fauni elfi a dryády / bylo nutno vynalézt telefon !HALLO!*“¹¹¹ V básni *Zloděj a hodiny* se raduje z elektrického vedení a využívá také polysémie sloves: „*A jako svého času vedl Mojžíš židy pouští / my máme elektrické vedení.*“¹¹² *New York* je naopak básní, ve které není nová věc hodna oslavy. Jedná se o americkou Sochu svobody: „*Toto není panna z Orleánu / to je ta slavná Socha svobody / jež vznáší pochodeň a aeroplánu / připálí křídla.*“¹¹³

---

¹⁰⁹ SEIFERT, Jaroslav. *Dílo Jaroslava Seiferta, svazek 2*. Praha: Akropolis, 2002, s. 42.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 48.

¹¹¹ Tamtéž, s. 64.

¹¹² Tamtéž, s. 66.

¹¹³ Tamtéž, s. 57.

5. Konstantin Biebl

5.1. Život

Konstantin Biebl se narodil 26. února roku 1898 ve Slavětíně do rodiny zubního lékaře. Otec byl za první světové války vojenským lékařem. Hrůzy, které na frontě musel vídat, ho vedly k dobrovolnému ukončení života. Otce Bieblovi částečně nahrazoval strýc, básník a právník Arnošt Ráž, který také vývoj tohoto autora umělecky i lidsky značně poznamenal. Biebl musel absolvovat podobnou cestu jako jeho otec. Roku 1917 nastoupil na balkánskou frontu, kde byl o rok později zajat a vězněn, podařilo se mu však uprchnout. Domů se vrátil s podlomeným zdravím, onemocněl tuberkulózou.¹¹⁴

Po návratu dokončil svá studia maturitní zkouškou na gymnáziu Na příkopě a započal studia medicíny v Praze, ale ta nedokončil a věnoval se spíše literatuře. Navázal mnohá přátelství – s Karlem Konrádem a Jiřím Wolkerem, se kterým také roku 1922 vstoupil do KSČ. Věnoval se cestování, jímž je též inspirována jeho tvorba.¹¹⁵ S Jiřím Wolkerem navštívil roku 1922 Dalmácii, mezi lety 1926–1927 Cejlon, Sumatru a Jávu.¹¹⁶ V rámci svatební cesty roku 1931 navštívil se svou manželkou Marií (rozenou Bulvovou) dnešní Alžírsko a Tunis. Na počátku třicátých let několik semestrů navštěvoval pražskou filozofickou fakultu, kterou však také nedokončil.¹¹⁷ Působil pak v ordinaci své matky jako zubní technik. Za války střídal život na venkově s tím městským a živil se spoluprací s filmem. Jako člen Filmové rady na ministerstvu informací působil po válce. Vážná nemoc, ze které pramenily deprese, ho dohnala 12. listopadu 1951 k sebevraždě.¹¹⁸

5.2. Dílo

Bieblova básnická tvorba započala sbírkou *Písně souchotináře* (1919), která vycházela časopisecky. Následovala sbírka *Cesta k lidem* (1923), do které přispěl 13 básněmi, ostatní byly od jeho strýce Arnošta Ráže. V těchto, ale i dalších raných sbírkách – *Věrný hlas* (1925) a *Zlom*

---

¹¹⁴ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. I. A – G*. Praha: Academia, 1985, s. 228.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 228.

¹¹⁶ HAMANOVÁ, Růžena. *Konstantin Biebl (1898–1951): literární pozůstalost*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1978, s. 1.

¹¹⁷ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. I. A – G*. Praha: Academia, 1985, s. 229.

¹¹⁸ HAMANOVÁ, Růžena. *Konstantin Biebl (1898–1951): literární pozůstalost*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1978, s. 1.

(1925) – byl ovlivněn proletářskou poezií a svým přítelem Jiřím Wolkerem. V těchto sbírkách akcentuje válečné zážitky.¹¹⁹

Mezi lety 1921–1924 působil v brněnské Literární skupině, z níž přešel do Devětsilu, který mu byl bližší svou orientací na poetismus, ale i komunistickými myšlenkami. To se také projevilo v jeho tvorbě.¹²⁰ Náznaky příklonu k poetismu lze pozorovat již v neni *Zloděj z Bagdádu* (1925), kterou Biebl napsal po smrti přítelkyně Jarmily Miškovské, s níž se seznámil na léčení tuberkulózy v Dalmácii. Další sbírkou o prožití války, intimních vztazích s prvky sociálních motivů byla sbírka *Zlatými řetězy* (1926). Bieblovy cesty a kladný vztah k exotičnosti v něm probudily větší lásku k domovu, což platí o sbírce *S lodí jež dováží čaj a kávu* (1928).¹²¹

Vyvrcholením jeho poetistické tvorby se stala apollinairovská skladba *Nový Ikaros* (1929). Biebl zde dal volnost svému proudu představ, které se mu v podvědomí vynořovaly.¹²² Vnímáme střídání tragičnosti a anekdotičnosti. Básník vzpomíná na Jávou, zážitky z války i na své dětství.¹²³ Objevuje se i snovost, vidiny minulosti spojené s přítomností, asociace; tím již autor předznamenává svůj přechod od poetismu k surrealismu, v jehož duchu dále tvořil. Důkazem je nejen tvorba (*Zrcadlo noci*, 1939), ale i vstup do surrealistické skupiny. Verše z let 1940–1950 obsahuje poslední sbírka *Bez obav* (1951), která reflektuje jak dobu válečnou, tak politické vyhranění a obhajobu svébytnosti poezie.¹²⁴

5.3. Analýza sbírky *S lodí jež dováží čaj a kávu*

Šestá básnická sbírka Konstantina Biebla byla vydána roku 1926 pod názvem *S lodí jež dováží čaj a kávu*. Řadí se mezi tzv. básnické cestopisy, které na rozdíl od běžných cestopisů staví do popředí básnický subjekt a nekladou si za cíl popsat skutečnost tak, aby přinášela praktickou informaci. Název odkazuje na tematiku sbírky, kterou je cestování a autorovy vzpomínky na cesty, nejvíce na Jávou. Sbírkou *S lodí jež dováží čaj a kávu* je v prvním vydání věnována Karlu

---

¹¹⁹ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. I. A – G. Praha: Academia, 1985, s. 229.

¹²⁰ Tamtéž, s. 228.

¹²¹ Tamtéž, s. 229.

¹²² *Slovník české literatury po roce 1945*: Konstantin Biebl [online]. 2018 [cit. 2021-12-03].

¹²³ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. I. A – G. Praha: Academia, 1985, s. 229.

¹²⁴ *Slovník české literatury po roce 1945*: Konstantin Biebl [online]. 2018 [cit. 2021-12-03].

Teigemu. Když rok po autorově smrti vyšla v rámci druhého svazku *Díla*, Teigeho jméno v ní již z ideologických důvodů nebylo uvedeno.¹²⁵

Dvacet tři básní je rozděleno do tří oddílů. Prvním je oddíl *Začarovaná studánka*, který je se svými deseti básněmi nejobsáhlejší. Nabízí verše s milostnou tematikou, vzpomínky na válku, ale také motivy básníkova rodného kraje. První báseň oddílů *Začarovaná studánka* a *Protinožci* má místo názvu pouze tři hvězdičky. Ve druhém oddílu je básní sedm a nese stejný název jako sbírka – *S lodí jež dováží čaj a kávu*. V tomto oddílu také nalezneme stejnojmennou báseň. Jeho náplní se stávají autorovy zážitky z cest na Cejlon a do Indonésie. Poslední oddíl *Protinožci* je věnován Jaroslavu Seifertovi. Obsahuje sedm básní, které přinášejí verše z pobytu v zemích, jež autor navštívil, zde převážně z Jávy. V oddílu *S lodí jež dováží čaj a kávu* a *Protinožci* je hlavním motivem exotika.¹²⁶

V každé básni je jiný počet strof, které obsahují jeden až osm veršů. Ve většině básní je potlačena interpunkce, v některých se již interpunkční znaménka objevují. U básní, které postrádají interpunkci, je zřejmé díky použití velkých písmen, kdy začíná a končí věta. Obvykle se pak velká písmena objevují na počátku strof.

Tematika celé sbírky je různorodá, převážně se objevuje tematika milostná a válečná, tvoří ji také vzpomínky na domov a exotické cesty. Právě do těchto míst jsou básně nejčastěji zasazeny – do autorovy rodné krajiny, Slavětina a do exotických dálek – na Jávu, Cejlon a do Indonésie. Sbíрка obsahuje vzpomínky na šťastné, ale také chmurné okamžiky (báseň *Pacienti*, ve které Biebl vzpomíná na svého otce). Časté jsou motivy lásky, přírody, domova, hry a humoru, exotiky a cestování, ale také války.

5.3.1. Motiv hry a humoru

Hra a humor prochází celou básnickou sbírkou. Autor nejčastěji využívá hry se slovy a jejich významy. Často se pak v básních objevují metafory, přirovnání, aluze a absurdita některých sdělení. Humor bývá také spojen s láskou k ženě. U některých básní Biebl velice rychle přechází z humorné polohy do chmurné a tesklivé, většinou při vzpomínkách na válku.

---

¹²⁵ KOLÁR, Robert. *Konstantin Biebl: S lodí jež dováží čaj a kávu (1928)*. Ústav pro českou literatur AVČR [online]. 2020. [cit. 2022-04-04]. s. 6–7.

¹²⁶ ČERVENKA, Miroslav a kol. *Slovník básnických knih: díla české poezie od obrození do r. 1945*. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 256–258.

Titulní báseň *S lodí jež dováží čaj a kávu* je o cestě na Jávu. Autor referuje o dlouhé cestě lodí, kterou absolvuje se svou milou. Hraje si se slovy, kterými vyjadřuje, co stačí mít při sobě na této daleké cestě, a také odkazuje na biblické události: „*Pojedem spolu já a ty / vezmeš s sebou jen kufřík a svoje rty // Pojedem okolo pyramid / loď počká až přejde Mojžíš a jeho lid.*“¹²⁷

Báseň *Žně* je o této roční práci všech sedláků. Obrazně je vykreslována tato činnost pomocí metafor a přirovnání. Také je realisticky popisována situace na vesnici. Autor však dochází i k zajímavým myšlenkám, které se mohou zdát humornými: „*Každá myš má do obilí cestičku / svou životní dráhu.*“¹²⁸ V této básni je také využito aluze: „*U tyrolských volů snad našel bych útěchu / Čehý nebo hot? To je otázka prince Hamleta / když jednou ve žních stanul na rozcestí.*“¹²⁹ Ve spojitosti s otázkou, kterou si princ Hamlet kladl je tato zmínka humorná.

Absurdita se projevuje spojením slov nebo také myšlenek, které jsou těsně vedle sebe. Báseň *Návštěva* je o dívce, na kterou si autor myslí. Do popisu této dívky ale najednou vstupuje absurdita: „*Má zdravé zuby jako klavír s kterého právě stírá prach / Jdu blíž / a cítím vanout z kláves Odol / a pastu Thymolin.*“¹³⁰ V básni *Soudní referát* se objevuje obdobná absurdní skutečnost. Autor zde líčí výslech mladé Javanky, která vypovídá, že nic neviděla: „*neb ona přemýšlela právě, / čím to, že všechny bílé orchideje // v jeden den rozkvetou na celé Jávě.*“¹³¹ O smrti tygra královského a obdivu Jávy je báseň *Na hoře Merbabu*, která je ale absurdní vyjmenováním všech, kdo za tygrem přijdou do nebe: „*Do nebe pospíchá bambus i cukrová třtina / neb umírá tygr královský / Do nebe pospíchá manga pisang a mangistan / co chutná jako hrozny / uherského vína.*“¹³²

Báseň *V Africe* je humorná opět svou spojitostí s autorovou ženou. Odehrává se v kmeni, který je blíže nespecifikován. Autor domorodcům rozdává své oblečení až do nahoty. Tím se stává náčelníkem kmene a k tomuto počínu vyzývá i svou společnici: „*Ted' vy, má krásná společnice, / též musíte se vysvléci. / Buď stane se z vás náčelnice / neb jinak byl bych nucen dát vás upéci.*“¹³³ V poslední básni sbírky *Protinožci*, v níž se snoubí exotika s autorovou

---

¹²⁷ BIEBL, Konstantin. *Dílo II., 1926–1929*. Praha: Československý spisovatel, 1952, s. 61.

¹²⁸ Tamtéž, s. 55.

¹²⁹ Tamtéž, s. 57.

¹³⁰ Tamtéž, s. 47.

¹³¹ Tamtéž, s. 77.

¹³² Tamtéž, s. 72.

¹³³ Tamtéž, s. 65.

domovinou, je zamyšlení nad zajímavým poznatkem: „*Na domov myslím a proto se dívám do země / kdyby zem byla průhledná / všem ženám v Evropě bylo by viděti / pod sukňě.*“¹³⁴

Sbírka je převážně humorná, autor ale také vzpomíná na světovou válku a smrt svého otce. To konkrétně činí v básni *Pacienti* a *Cesta k lesu*. V první jmenované básni se snoubí humor a smutek ze smrti otce. Popisování jsou pacienti autorova otce, který byl zubařem: „*Jinak zvoní farář v dlouhé a zmoklé pelerině / poznáš ta ruka v kapli zvedá stříbrnou monstranci / zvoní zdlouha jaksi důstojně a líně.*“¹³⁵ Je zde obsažen humorný popis různých pacientů, ale ke konci básně se její ladění mění na chmurné a smutné: „*Přišla vojna přišly poštou tatínku tvoje šaty / nikdo z nás neuměl rozvázat provázek /.../ Vše zůstalo netknuto na tvou památku.*“¹³⁶

5.3.2. Motiv lásky

Láska se v této sbírce stává jedním z hojně užívaných motivů. Jsou reflektovány její různé formy, které se převážně objevují v oddílech *Začarovaná studánka* a *S lodi jež dováží čaj a kávu*. Často se motiv lásky objevuje společně s motivem hry a humoru, zároveň je však ženám vzdáván hold a je obdivována jejich krása. Setkáváme se i s působivým vyjádřením lásky. Tento cit je také prezentován jako ten, který po čase pomine, zůstanou na něj jen vzpomínky a zlomené srdce. Autor také využívá spojení přírody a lásky, v básni k tomuto účelu užívá personifikace. Úplně jiným citem se stává láska mateřská, která je v jedné básni také evokována.

Humor a láska jsou ve sbírce ve vzájemné symbióze. V básni *Návštěva*, kdy lyrický subjekt popisuje svou milou, se přechází od humoru k motivu lásky, který je pak opět spojen s humorem: „*Ví co je láska proto se zimou třese v poduškách / a rukama hájí ňadra / i svůj klín // Holubi k ránu vrkají pod jejími krovy / bohudík / bydlí u staré nahluhlé sousedky.*“¹³⁷ Ženskou krásu obdivuje autor v básni *Protinožci*, ve které mimo jiné srovnává exotickou krajinu s domovinou: „*Musím stále mysliti na jejich ramena / oči ústa vlasy / a ňadra ňadra zejména // Vy ženy bílé co jsem jich miloval.*“¹³⁸ Autor ve svých básních nezůstává jen u obdivu žen, některým vyjadřuje své city a velebí je, například v básni *Na bílém polštáři*: „*Tvé vlasy*

---

¹³⁴ BIEBL, Konstantin. *Dílo II., 1926–1929*. Praha: Československý spisovatel, 1952, s. 82.

¹³⁵ Tamtéž, s. 50.

¹³⁶ Tamtéž, s. 51.

¹³⁷ Tamtéž, s. 47.

¹³⁸ Tamtéž, s. 83.

voní jako vzácné koření / Mařenko má / Kdo jednou k tvým vlasům přivoní / stane se kuřákem opia. ¹³⁹

Láska není vždy citem dlouhotrvajícím a radostným, k tomuto poznatku dospěl i autor. Zřídka se může jednat o cit na jednu noc, o kterém autor hovoří v básni *Pustil jsem, pustil svou bláznivou volnoběžku*: „*Půlroku jsem žádnou žemu nerozpínal. // Na noc jsem přijel, ale ráno, ráno jedu. /.../ Mám za sebou hory! Mám za sebou bílou Sněžku! / Mám za sebou lásku!*“¹⁴⁰ Láska, ze které zůstane jen smutek a zlomené srdce, je popsána v básni *Žně*: „*Byly to básně za mnoho nestály asi / jako ta láska když líbal jsem unylou Soňu / Jen leťte plevy když drolí se klasy / půjde to bez vás Bez ní / Bez lorňonu.*“¹⁴¹ Když je ale nejhůře, člověk si rád na tento hřejivý cit vzpomene, tak jako autor v básni *Na oceánu*, kde lze cítit smutek z opouštění: „*Všechno jsem z kufru vyházal a znova zas do něho složil / tak najednou na širém moři zastesklo se mi / po slzách všech Marií a po smíchu všech Božen a Otyl.*“¹⁴²

V první básni sbírky je pomocí personifikace a spojení přírody s láskou docíleno atmosféry plné lásky, motivicky tu však převažuje příroda: „*Večer jdou milenci k lesu / a za nimi se líbají modré stíny.*“¹⁴³

Od předchozích lásek je diametrálně odlišná mateřská láska, která se objevuje v básni *Tulácká*. Je o cestovateli, tulákovi, který chodí po světě, v druhé půlce básně pomyslí na svou matku a klade si otázku: „*co asi dělá matka doma?*“¹⁴⁴ V tuto chvíli se děj obrací k matce, která se strachuje: „*Synu můj ty se mi nevracíš / a noc je tak dlouhá noc je tak dlouhá /.../ Tys jenom po vlasech synka hladila // Teď musíš trpět a bdít!*“¹⁴⁵

5.3.3. Motiv exotiky a cestování

Motiv exotiky a cestování prostupuje celou sbírkou a stává se dominantním. Důvodem jsou hlavně Bieblovy cesty do exotických destinací. O samotných cestách právě v některých básních referuje. Nalezneme v nich přesné určení prostoru, do kterého je báseň situována. Často o této motivice vypovídá název básně. Pro Bieblovo pojetí exotiky jsou typické zmínky o moři, lodích, exotickém ovoci, zvířatech nebo přírodě. Exotické přírodě a jejím zvířatům se budeme

---

¹³⁹ BIEBL, Konstantin. *Dílo II., 1926–1929*. Praha: Československý spisovatel, 1952, s. 48.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 49.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 56.

¹⁴² Tamtéž, s. 66.

¹⁴³ Tamtéž, s. 45.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 64.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 64.

věnovat v podkapitole Motiv přírody a krajiny. Motiv exotiky a cestování se převážně objevuje v oddílech *S lodi jež dováží čaj a kávu* a *Protinožci*.

Biebl ve svých básních zmiňuje určité destinace, do kterých se podíval a kterými se v básních inspiroval. Nejedná se tedy o anonymní místa a nespécifický prostor. V titulní básni sbírky *S lodi jež dováží čaj a kávu* lze cítit autorův vděk za cestování a užitek z něj. Konkrétně je zmíněna země, kterou sám navštívil, i ta prostupuje sbírkou několikrát: „*S lodi jež dováží čaj a kávu / pojedu jednou na dalekou Jávu.*“¹⁴⁶ Právě na tento ostrov vzpomíná a obdivuje jej i v básni *Na hoře Merbabu*: „*Bože můj vždyť je to moje vysněná Jáva.*“¹⁴⁷ Se vzpomínkami na Jávu je možno se setkat v básních *Amín* a *Javanky*. S básní *York* jsme přeneseni na palubu této německé námořní lodě a autor nás provází její cestou, kde se zpívá a tančí, a popisuje svou cestu na Sicílii a Krétu: „*Viděl jsem Etmu, tu její ďábelskou slávu /.../ Naposled loučí se s námi Kréta / podobna tolik jednomu dívčímu jménu. / Za ní je moře!*“¹⁴⁸ Báseň *Tulácká* je o synovi tesknící matky, který se vydal na daleké cesty: „*Včera krácel po horách v Tibetě / dnes zpívá a na moři pluje.*“¹⁴⁹

K exotice a cestování často také odkazují básně pouze svým názvem. Báseň *Orient* popisuje exotické ovoce. Na zážitky na lodi a moři vzpomíná autor v básni *Na oceánu*.

Asociacemi ke slově exotika a cestování je pro Biebla nejčastěji loď, moře a domorodci tmavé barvy pleti. V básni *Yorck* stojí: „*Německou vlajkou pyšní se Yorck, / loď, která pluje do tropů.*“¹⁵⁰ Zde nám právě loď plující do tropů evokuje exotiku a dálky. V básni *V Africe* autor představuje domorodý kmen a jeho kulturu: „*Řeknu pak: Buďte zdraví, černí bojovníci! /.../ Hned kolem nás tvoří se ďábelský kruh, lajlajlááá! Jak je u nich zvykem.*“¹⁵¹ Absurdní monolog utopence, který je obsažen v básni *S očima v nebi*, jež je věnována Janu Nálevkovi, autor popisuje potopení lodě a poslední zamyšlení nad tím, co bude po smrti. Moře a loď tu jsou symbolem pro dálky: „*Na moři houpá se taneční sál, / kam zmizely dámy v plném lesku?*“¹⁵²

---

¹⁴⁶ BIEBL, Konstantin. *Dílo II., 1926–1929*. Praha: Československý spisovatel, 1952, s. 61.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 72.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 62.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 64.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 62.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 65.

¹⁵² Tamtéž, s. 68.

Zmínky o exotickém jídle mohly v době napsání díla evokovat cizinu a exotiku ještě více, než je tomu dnes. Pomeranč byl jistě v autorově dětství exotickou pochutinou, a proto je na něj také vzpomínáno v básni *Orient* jako na ovoce, které se poštěstilo mít jen jednou v roce: „*Večer na Štědrý den / rozdělí matka pomeranč / na dvanáct tureckých šavlí.*“¹⁵³ Na počátku básně autor zmiňuje také závist kuchařkám, že přišly do styku s exotickým kořením: anýzem, muškátem a vanilkou. V básni *Javanky* je pak vzpomínáno na další ovoce: „*Ráno jdou na passar prodávat ananasy / aby jim voněly ruce / až budou si na noc rozplétat / vlasy.*“¹⁵⁴

5.3.4. Motiv domova

Vzpomínky na autorův domov a dětství tvoří velkou část básní, jež obsahují motiv domova. Časté je i srovnávání domova a exotiky. Jde o básně, které jsou situovány do exotických zemí, ale autor stále vzpomíná na svou domovinu.

Na rodnou vesnici Biebl vzpomíná v básni *Začarovaná studánka*: „*V korunách stromů usíná Slavětín.*“¹⁵⁵ Vzpomíná také na obyvatele – hajného, ale především jeho staré lásky. Vzpomínky na dětství jsou obsaženy ve zmíněné básni *Orient*, ve které autorova maminka krájí na Vánoce pomeranč a každému dítěti dá část. Na otce a jeho ordinaci Biebl vzpomíná v básni *Pacienti*. Je to vzpomínka na dětství, kdy měl možnost poznat různé druhy vesnických pacientů: „*Přicházejí pacienti z luhů a samot / z Donína Kystry a Volenic / truchlivý učitel paní s levou tváří / Má asi gangrému.*“¹⁵⁶

Dálky jsou pro autora něčím fascinujícím, ale rád při pobytech v exotických destinacích vzpomíná na svou domovinu. Často se lze setkat se skutečností, že exotické dálky připomínají něčím autorovi domov tak, že začne srovnávat. V básni *Yorck* pluje s lodí na Sicílii a Krétu a vybavuje se mu domov: „*Vše vonělo, kvetlo jako u nás v květnu /.../ Na širém moři / tak jako doma v aleji.*“¹⁵⁷ Především o exotické přírodě je báseň *Amín*, kterou ale také z malé části tvoří vzpomínka na domov, jež je opět tvořena přirovnáním něčeho exotického ke konkrétní situaci v Čechách: „*tam v hloubi pralesa rabín zpívá pohřební žalmy / tam zvolna doznívá chór / moravských učitelů.*“¹⁵⁸

---

¹⁵³ BIEBL, Konstantin. *Dílo II., 1926–1929*. Praha: Československý spisovatel, 1952, s. 59.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 81.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 46.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 50.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 62–63.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 74–75.

Biebl strávil Vánoce jeden rok na Jávě a právě o jeho vánočním pobytu na tomto ostrově je báseň *Protinožci*. Nejdříve popisuje, jak to na Jávě o těchto svátcích vypadá: „*Jako by ani nebyly vánoce / na stromech visí zelené listí / a plno ovoce.*“¹⁵⁹ Poté myslí na ženy a domov, který vyzdvihuje a mluví o něm jako o exotické zemi. Dále vyjmenovává, jaké různé věci v Čechách jsou, kdežto na Jávě ne: „*U nás je jaro léto podzim zima / ... / Možná že padá sníh / anebo už kvetou třešně / ... / U nás je studená pitná voda.*“¹⁶⁰

5.3.5. Motiv krajiny a přírody

V Bieblových básních je líčena jak příroda v jeho rodném kraji, tak i příroda exotická. Příroda domova se vyskytuje především v oddílu *Začarovaná studánka*. Autor přírodu vykresluje velice citlivě a využívá k tomu personifikace. V oddílu *Protinožci* je popisována příroda a zvířata exotických zemí.

V první básni sbírky je popisována láska a krajina. Ústředním motivem je láska milenců, kteří procházejí přírodou, jež však není jasně prostorově zasazena: „*Věří trávě stromům a jejich zádušnému šumotu / neb všechno je nožem psáno / do javorové kůry.*“¹⁶¹ *Začarovaná studánka* již popisuje konkrétní krajinu – okolí autorova rodiště Slavětína: „*Pod lipou stojím černý pobodaný kmen / a cítím jak chvěje se každý list / Tolik je srdce mého vyryto dívčích jmen / nožem zasazených míst.*“¹⁶² Autor dále vzpomíná na své lásky. Jiný pohled na krajinu nabízí v básni *Žně*: „*Nalevo šumí lán a napravo šumí lán / až k srdci sahají dlouhé osiny.*“¹⁶³ Na zemi je nahlíženo jako na živitelku, která nám dává plodiny: „*Klas to je žezlo země.*“¹⁶⁴

V první básni oddílu *Protinožci* najdeme stejně jako v první básni oddílu *Začarovaná studánka* motiv přírody. Liší se od sebe motivem exotiky a domova. Báseň z oddílu *Protinožci* vyjadřuje autorův obdiv exotické přírody: „*Ó tropické slunce! Ó rovníkové slunce, / ty nejstrašnější ze všech malájských bohů! / ... / Rád bych se vyšplhal mezi pestré ptáky. / Ó barva křídel zářivá.*“¹⁶⁵ Exotickou přírodu a její zvířata evokuje i báseň *Tóké*: „*Opice skáčou přes kapok a rumbutan, / mám ve větvích opice rád, / když skáčou a skáčou přes kapok a rumbutan.*“¹⁶⁶ Působivost evokací exotické přírody umocňuje použití názvů tropických

---

¹⁵⁹ BIEBL, Konstantin. *Dílo II., 1926–1929*. Praha: Československý spisovatel, 1952, s. 82.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 84.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 45.

¹⁶² Tamtéž, s. 46.

¹⁶³ Tamtéž, s. 55.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 57.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 71.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 79.

stromů a plodů (kapok a rumbutan). Velký úžas nad exotickou přírodou vyjadřuje také báseň *Aмін*: „*Dešťová voda lemuje každý list, / ... / a padá po kapkách jako medicína / na rty úžasných květin, / do úst rozblouzněných orchidejí / a tropickou horečkou potřestěných palem / a kapradin.*“¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ BIEBL, Konstantin. *Dílo II., 1926–1929*. Praha: Československý spisovatel, 1952, s. 74.

Závěr

Bakalářská práce nabídla vhled do tvorby tří poetistických autorů, kteří tvořili ve dvacátých letech dvacátého století. Nejdříve byla podána charakteristika poetismu, po které následovala kapitola věnovaná teorii motivu, v níž jsme vytyčili zkoumané motivy. Každému autorovi byl věnován medailon, který reflektoval jeho život a dílo. Jádrem bakalářské práce tvořily analýzy tří poetistických sbírek. Konkrétně se jednalo o sbírky *Nápisy na hroby* (1926) Vítězslava Nezvala, *Na vlnách TSF* (1925) Jaroslava Seiferta a *S lodí jež dováží čaj a kávu* (1928) Konstantin Biebla. Každá byla podrobena motivické analýze. Konkrétně byly hledány projevy určitých motivů a způsob, jak s nimi autor pracoval. Cílem práce bylo podat analýzy sbírek a provést jejich komparaci.

V rámci analýz byly hledány motivy pro poetismus typické – motiv zábavy, hry a humoru, lásky, exotiky a cestování, domova, přírody a krajiny a také pokroku. V žádné sbírce se nepodařilo nalézt všechny z výše jmenovaných motivů. Ve sbírce *Nápisy na hroby* je zřejmá absence motivu zábavy. Ve sbírce *Na vlnách TSF* chybí motiv domova. Ve sbírce *S lodí jež dováží čaj a kávu* nelze nalézt motivy zábavy a pokroku.

Veršovou pravidelností se jako jediná vyznačuje sbírka *Nápisy na hroby*. Každá její báseň je členěna na stejný počet strof a veršů. Příznačný je pro ni také střídavý rým. Pro poetismus však není pravidelnost charakteristická, dá se říci, že v tomto případě se stávají Nezvalovy verše výjimkou. Básnické sbírky *Na vlnách TSF* a *S lodí jež dováží čaj a kávu* totiž předkládají volný verš a svou strukturou jsou nepravidelné.

Motiv zábavy se vyskytuje pouze ve sbírce *Na vlnách TSF*, je vnímám jako prostředek, díky němuž je bytí na světě lehčí. Motiv se vyznačuje svými prostory – kavárnami a cirkusy, a také aktivitami – sportem a provozováním hudby.

Ke hře a humoru přistupuje každý autor svébytně, společným rysem je však hra se slovy a významy. Nezřídka jsou přítomna i absurdní sdělení. Pro Nezvala a Seiferta se stávají společným jmenovatelem hádanky. Seifert je však jedinečný svým grafickým pojetím sbírky, díky tomu zvyšuje humornost některých básní. Pracuje také s cizími slovy nebo v básních s humorem mluví o historických osobnostech. Bieblův humor je převážně spojen s láskou k ženě.

Všem autorům je společné pojetí lásky jako bolestivé záležitosti. Po lásce dle nich zůstanou jen vzpomínky a zlomené srdce. Seifert i Biebl ale nadto ve svých básních často staví oslavu a obdiv ženy. Mimo lásku k ženě Nezval zobrazuje také lásku k přírodě. Seifert pak

lásku k prostoru – zemím, které navštívil, a Biebl lásku mateřskou. U něho je láska úzce spojena také s motivem hry a humoru.

Ve velké části básní Seifert a Biebl připomínají reminiscence z cest, které absolvovali. Tím je tvořen motiv exotiky a cestování. Okrajově tohoto prostředku užívá i Nezval. Asociací, které s motivem exotiky a cestování vytanou na mysl, užívají ve svých sbírkách Nezval a Biebl. Častým prostředkem je také užití názvu, který dálku asociuje; lze se s ním setkat ve sbírkách Seiferta a Biebla. Motiv domova tvoří v díle Nezvala a Biebla především vzpomínky na domov a dětství. Oba také pracují s komparací domova a ciziny.

V Seifertově sbírce se setkáme v souvislosti s motivem přírody a krajiny hlavně s popisem exotické krajiny, je zde též kontrast města a přírody. V některých básních se popisu exotické krajiny věnuje také Biebl, který však evokuje i krajinu svého rodného kraje. Nezval se v hojné míře věnuje krajině své vlasti.

Nezval a Seifert se ve spojitosti s motivem pokroku inspirují Guillaumem Apollinaiem. Ve svých sbírkách často obdivují a oslavují vynálezy své doby. Seifert vzdává hold jejich tvůrcům a na vynálezy humorně poukazuje. V jedné z jeho básní se ale také objevuje zamyšlení nad nesmyslností některých vynálezů.

Každá z analyzovaných sbírek je jiná a něčím jedinečná, jejich společným jmenovatelem je však poetismus, který se zdá být pro dnešního čtenáře stále aktuálním. Některé motivy používají autoři podobně, ale stále můžeme rozeznat jejich osobitý styl psaní. K některým motivům však přistupují zcela odlišně, v čemž hlavní roli mohou hrát rozdílné osobní zkušenosti.

Použitá literatura

Primární literatura

BIEBL, Konstantin. *Dílo II., 1926–1929*. Praha: Československý spisovatel, 1952. 123 s.

NEZVAL, Vítězslav. *Dílo I.: Pantomima 1919–1926*. Praha: Československý spisovatel, 1957. 232 s.

SEIFERT, Jaroslav. *Dílo Jaroslava Seiferta, svazek 2*. Praha: Akropolis, 2002. 488 s.

Sekundární literatura

BLAHYNKA, Milan. *Vítězslav Nezval*. Praha: Československý spisovatel, 1981. 219 s.

ČERVENKA, Miroslav a kol. *Slovník básnických knih: díla české poezie od obrození do r. 1945*. Praha: Československý spisovatel, 1990. 428 s.

FABIAN, Jeanette, ed. *Poetismus*. Praha: Slovart, 2017. 262 s. ISBN 978-80-7529-273-5.

FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 1. A – G*. Praha: Academia, 1985. 900 s. ISBN 80-200-0797-0.

FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 3/I. M – O*. Praha: Academia, 2000. 728 s. ISBN 80-200-0708-3.

FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 4/I. S – T*. Praha: Academia, 2008. 1082 s. ISBN 978-80-200-1572-3.

HAMANOVÁ, Růžena. *Konstantin Biebl (1898–1951): literární pozůstalost*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1978. 9 s.

HRABÁK, Josef. *Poetika*. Praha: Československý spisovatel, 1977. 368 s.

CHVATÍK, Květoslav a Zdeněk PEŠAT. *Poetismus*. Praha: Odeon, 1967. 387 s.

JANOUC, František. *Šel básník chudě do světa: Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. 356 s. ISBN 80-202-0569-1.

KUBÍNOVÁ, Marie, Václav KUBÍN a Tomáš VLČEK. *Magická zrcadla: antologie poetismu*. Praha: Československý spisovatel, 1982. 190 s.

NEZVAL, Vítězslav. *Z mého života*. Praha: Československý spisovatel, 1959. 248 s.

PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. 422 s. ISBN 80-7182-124-1.

PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. Praha: Československý spisovatel, 1991. 238 s.

POLÁČEK, Jiří. *Tvorba a recepce. Studie o meziválečné české literatuře*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 165 s. ISBN 80-210-3075-5.

SEIFERT, Jaroslav. *Všecky krásy světa: příběhy a vzpomínky*. Praha: Československý spisovatel, 1985. 638 s.

ŠIMŮNEK, Jaroslav. *Jaroslav Seifert*. Praha: Albatros, 1989. 4 s.

VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. 465 s.

Internetové zdroje

KOLÁR, Robert. *Konstantin Biebl: S lodí jež dováží čaj a kávu (1928)*. Ústav pro českou literaturu AVČR [online]. 2020. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z:

http://www.kniznice.cz/component/k2/download/325_f97ab506243233a329173339cbdc8874

Slovník české literatury po roce 1945: Jaroslav Seifert [online]. 2007 [cit. 2021-11-30].

Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert+>

Slovník české literatury po roce 1945: Konstantin Biebl [online]. 2018 [cit. 2021-12-03].

Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=13&hl=biebl+>

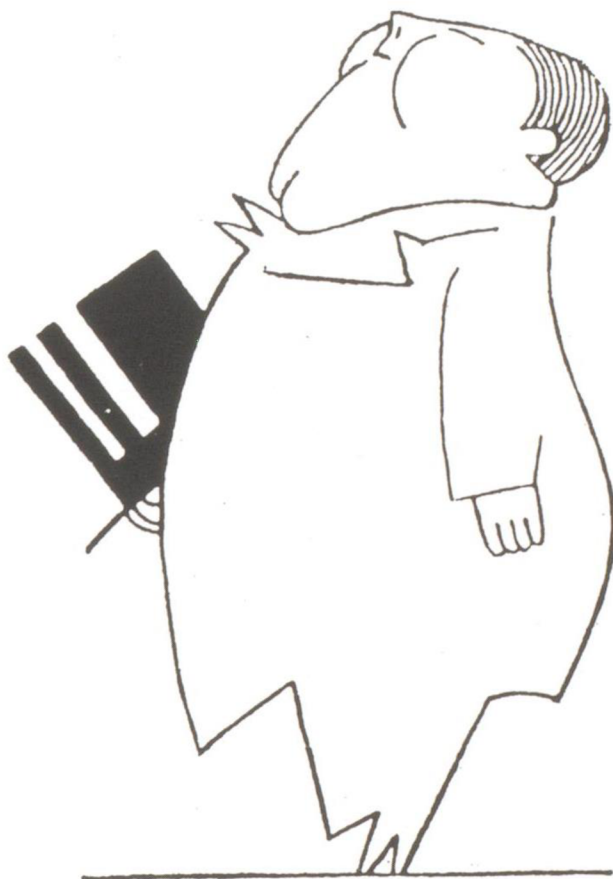
Slovník české literatury po roce 1945: Vítězslav Nezval [online]. 2007 [cit. 2021-11-10].

Dostupné z:

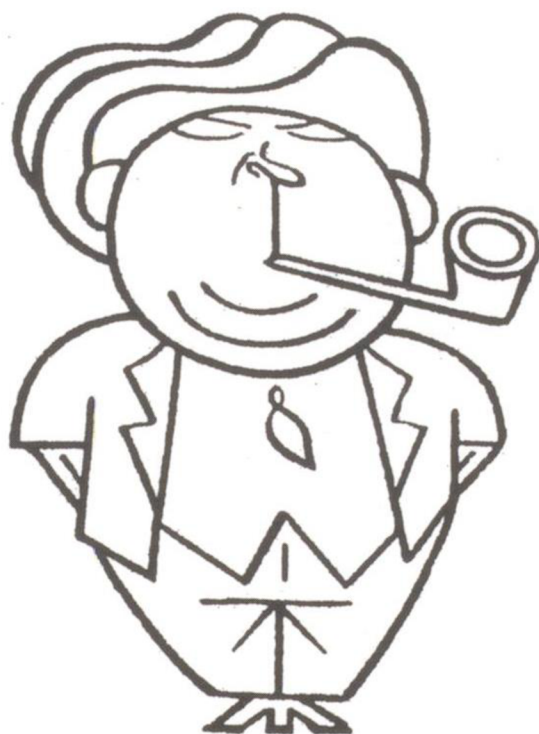
<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1085&hl=nezval+>

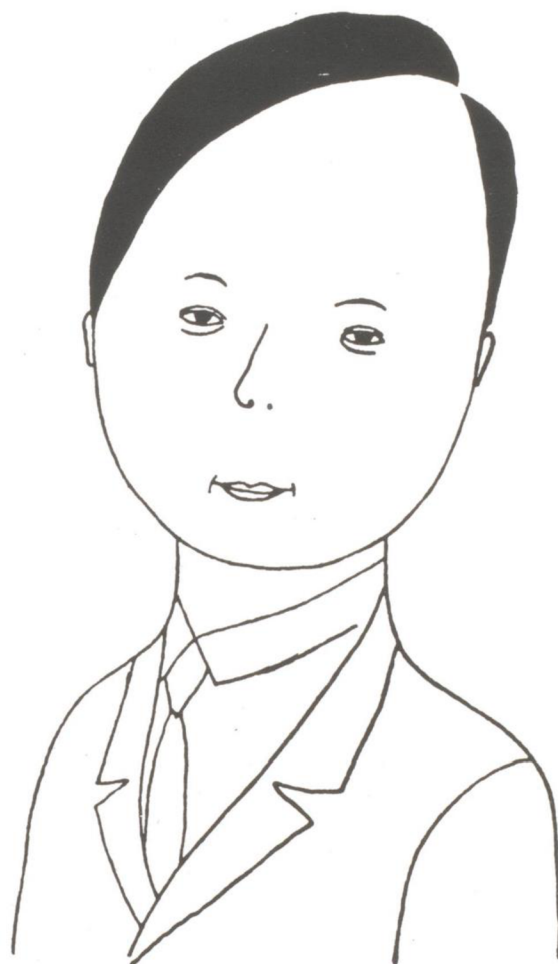
Přílohy

Obr. 1 – Karikatura Vítězslava Nezvala od Františka Bidla

Obr. 2 – Karikatura Jaroslava Seiferta od Františka Bidla

Obr. 3 – Karikatura Konstantina Biebla od Františka Muziky